

Radna skupina za diplomski
stručni studij

Autorice:

Ivana Bilić

Tea Mijač

Ljiljana Najev Čačija

Tina Vuko

2022.

Split, 11. ožujka 2022. godine

Sadržaj

Uvod	3
EFST studijski program.....	4
Analiza institucijskog okruženja	5
Zakonodavni okvir	5
AZVO – kriteriji vrednovanja prilagođeni za postupak analize	5
Međunarodne akreditacije – osvrt na SDSS Menadžment	6
HKO.....	7
Financiranje	7
Zaključak.....	8
Analiza relevantnih trendova i uspješnosti studiranja na stručnom diplomskom specijalističkom studiju Menadžment.....	10
Trendovi na nacionalnoj razini	10
Kriterij popunjenosti upisnih kvota.....	12
Kriterij postotka završenosti SDSS Menadžment i pojedinih smjerova	13
Kriterij trajanja i prosječne ponderirane ocjene na SDSS Menadžment i pojedinim smjerovima	15
Povratne reakcije bivših studenata (anketa)	17
Zaključak.....	21
Analiza i usporedba uspješnosti i koncepta/sadržaja studija sa srodnim programima u RH	23
Analiza usporedivih ekonomskih programa u inozemstvu	27
EU - Slovenija	27
EU – Velika Britanija, Švicarska, Njemačka, Italija	1
Zemlje u okruženju – Bosna i Hercegovina.....	1
Zemlje u okruženju – Srbija	1
Zaključak.....	1
Analiza primjera najbolje prakse.....	3
A. <i>Prodaja</i> i prezentacija studijskog programa potencijalnim studentima	3
B. Atraktivnost, struktura studija i integriranost u cjelokupno poslovanje visoko obrazovne institucije.....	4
C. Specijalizacija studijskih programa.....	6
D. Uže geografsko okruženje	9
SWOT	10
Zaključak.....	12
Reference.....	14
Popis slika.....	14
Popis grafikona	15
Popis tablica	15

Uvod

Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih i stručnih dostignuća. **Stručni studij pruža studentima primjerenu razinu znanja i vještina koje omogućuju obavljanje stručnih zanimanja i osposobljava ih za neposredno uključivanje u radni proces.**

Na razinu 7.1 smještaju se dvije vrste kvalifikacija, i to kvalifikacije stečene završetkom:

- a) **specijalističkih diplomskih stručnih studija (SDSS) - 7.1.st.**
- b) **sveučilišnih diplomskih studija te integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija - 7.1.sv.**

Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije završetkom specijalističkih diplomskih stručnih studija i sveučilišnih diplomskih studija minimalno je *60 ECTS bodova na razini 7* ili višoj razini ishoda učenja, uz uvjet da se zajedno s prethodno stečenom kvalifikacijom na razini 6 stječe ukupno najmanje 300 ECTS bodova. Uvjet pristupanja je posjedovanje prethodne kvalifikacije na razini 6 u skladu s uvjetima koje općim aktom utvrdi visoko učilište, uz ispunjavanje uvjeta utvrđenih studijskim programom visokog učilišta.

Specijalistički diplomski stručni studij traje jednu do dvije godine i njegovim se završetkom stječe 60 do 120 ECTS bodova. **Završetkom se stječe stručni naziv stručni specijalist/specijalistica uz naznaku struke.**

EFST studijski program

Specijalistički diplomski stručni studij (SDSS) **Menadžment** Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Splitu (EFST) obuhvaća slijedeće ishode učenja studija.

Generički ishodi učenja studija su:

1. Kritički prosuđivati složene probleme temeljem relevantne metodologije, dokumentacije i podataka
2. Koncizno i argumentirano izložiti stavove, spoznaje, ideje, probleme i rješenja
3. Odabrati i kombinirati kvantitativne metode i IKT u rješavanju poslovnih problema u upravljanju
4. Razviti komunikaciju i suradnju u različitim poslovnim i kulturološkim okruženjima
5. Izgraditi osobnu i timsku odgovornost u rješavanju poslovnih problema
6. Integrirati principe etičnosti i društvene odgovornosti u donošenje poslovnih odluka.

Opći ishodi učenja studija su:

1. Osmisliti financijsko poslovanje i planiranje gospodarskog subjekta
2. Predložiti rješenja poslovnih problema i uvjetima rizika i neizvjesnosti.

Nadalje, ishodi učenja se razlikuju s obzirom na tri smjera: *Računovodstvo i revizija*, *Upravljanje financijama i porezima* te *Upravljanje projektima*. Ishodi učenja za svaki od smjerova navedeni su u nastavku.

Računovodstvo i revizija

1. Procijeniti računovodstvene pozicije i pripremiti financijske izvještaje jednostavnih i složenih gospodarskih subjekata primjenom nadležnih standarda financijskog izvještavanja
2. Procijeniti računovodstvene pozicije i pripremiti financijske izvještaje proračunskih korisnika i neprofitnih institucija primjenom relevantnih računovodstvenih načela i propisa
3. Oblikovati integrirani proces revizije financijskih izvještaja te procjenom rizika poslovanja preporučiti adekvatne postupke interne kontrole
4. Predložiti mjere za unaprjeđenje poslovanja koristeći različite metode i tehnike financijske analize poslovanja
5. Oblikovati model internog izvještavanja za potrebe donošenja operativnih i strateških poslovnih odluka

Upravljanje financijama i porezima

1. Upravlјati financijskim poslovanjem i rizicima gospodarskih subjekata
2. Utvrditi veličinu različitih vrsta poreza

Upravljanje projektima

1. Planirati i upravljati projektima
2. Ocijeniti uspješnost projekta s različitih aspekata

Analiza institucijskog okruženja

Zakonodavni okvir

Sukladno važećem zakonodavnom okviru, studijski programi se akreditiraju prema kriterijima za postupke vrednovanja studija, koji se razlikuju ovisno o tipu studija (klasični, online). Kriteriji su dominantno isti u dijelu koji se odnosi na opravdanost studijskog programa, sadržaj i ciljeve studijskog programa, ishode učenja, kompetencije, kvalifikacije nastavnika, povezanosti s strategijom visokog učilišta, potrebe tržišta rada, te uključenost bitnih dionika u dizajn studijskog programa.

U konkretnom slučaju, a vezano za programe SDSS-a, ključni kriteriji bitni za vrednovanje postojećeg i oblikovanje budućih studijskih programa su oni temeljem kojih se u skladu s procedurom vrši procjena od strane recenzenata *Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO)*. Ostali kriteriji poput *EPAS-a*, *EQUISa* ili *AACSB-a* mogu biti smjernica u povećanju kvalitete studijskog programa iako se u velikom dijelu preklapaju s nužnim uvjetima nacionalne akreditacije.

U posljednjih dvadeset godina, osim reforme studijskih programa u skladu s Bolonjskim principima, potrebno je istaknuti i razvoj *Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO)* te njegovo usklađivanje i povezivanje s *Europskim kvalifikacijskim okvirom (EKO)* te *Kvalifikacijskim okvirom Europskog prostora visokog obrazovanja (AZVO, 2021)*. Uz pomoć HKO-a povećava se međunarodna vidljivost jer se standardizacijom olakšava razmjena studenata, odnosno smanjuju se barijere za studente i za osoblje institucija visokog obrazovanja.

Sukladno prethodno navedenom, a s ciljem sveobuhvatne analize programa SDSS-a, u nastavku su navedeni kriteriji vrednovanja temeljem kojih je izvršena analiza programa SDSS.

AZVO – kriteriji vrednovanja prilagođeni za postupak analize

1. Opravdanost
2. Kvaliteta studijskih programa
3. Uvjeti za studente
4. Nastavni i institucionalni kapaciteti
5. Znanstveni aspekti i poslovanje

Usporedba trenutnog stanja SDSS Menadžment i AZVO preporuka ukazuje na određena **odstupanja na razini EFST-a koja se reflektiraju i na ovaj studijski program**. Naime, preporuke u zadnjem akreditacijskom ciklusu ogledaju se u nejasnom strateškom opredjeljenju EFST-a, kao i u izostanku strateškog pozicioniranja u odnosu na konkurenciju uz izostanak strategije internacionalizacije. Preporuke se odnose i na **neadekvatno informiranje studenta i vanjskih dionika** o Fakultetu, studijskim programima i aktivnostima EFST-a kao i na nepostojanje vodiča za studente početnike.

U pogledu studijskih programa potrebna je veća **specijalizacija na diplomskoj razini**, uvođenje cjelovitih studijskih programa na engleskom jeziku, kao i online studija. Jedna od preporuka AZVO-a odnosila se na reduciranje upisnih kvota za stručne studije, a u korist sveučilišnih

studija. Istu je potrebno je razmotriti u kontekstu cijelog Fakulteta, izmijenjenih studijskih programa i trendova u okruženju.

Nadalje, preporuka kontinuiranog revidiranja studijskih programa u suradnji s relevantnim dionicima, realnošću i korisnošću postavljenih ishoda učenja, te povratnim informacijama od strane studenata i drugih dionika velikim dijelom nije realizirana na SDSS-u. Odnosno, nije realizirano adekvatno praćenje radnog opterećenja studenata i ECTS bodova na razini EFST-a, uz što bi svakako trebao biti omogućeno i transparentnije informiranje studenata o aktivnostima koje se provode. *Uvidom u javno dostupne informacije o SDSS Menadžment EFST-a jasno je kako je suradnja Fakulteta s poslovnim okruženjem skromna u smislu suradnje s poslodavcima, čak i u svjetlu nedavno osnovanog Gospodarskog savjeta,* alumnijima koji se nedovoljno koriste u cijelom procesu, nema usustavljene suradnje, niti se dijele informacije o njihovim uspjesima i napredovanju (kao što to koriste drugi fakulteti u svrhu *samopromocije*) te načinu provođenja stručne prakse.

Ne postoji sustavno praćenje SDSS studenata kao ni preventivno djelovanje na odustajanje od studija. Uvidom u dostupne informacije uočeno je kako ne postoji sustavno praćenje studenata SDSS o izvannastavnim aktivnostima u koje su studenti uključeni (npr. broj SDSS studenata uključenih u Studentski poduzetnički inkubator). U sklopu SDSS programa ne postoje kolegiji koji se izvode na engleskom jeziku. Mobilnost je moguća, ali je generalno slaba.

Međunarodne akreditacije – osvrt na SDSS Menadžment

U nastavku su sažeti kriteriji međunarodnih akreditacija, a iste su navedene kao podloga koja se može koristiti za dodatno unapređenje u okviru međunarodnih kriterija izvrsnosti.

Tablica 1 Pregled ključnih kriterija međunarodnih akreditacija

EFMD/EPAS	EQUIS	AACSB
<ol style="list-style-type: none"> 1. Položaj institucije u svom nacionalnom i međunarodnom kontekstu (institucija, okruženje, resursi, fakultet) 2. Studijski program (ciljevi programa, ciljna tržišta, ciljno tržište i ciljni profil diplomanata, dizajn kurikuluma, planirani ishodi učenja, pokrivenost i sadržaj programa, akademska dubina i strogost, drugi aspekti dizajna kurikuluma, dizajn načina izvedbe i metoda ocjenjivanja) 3. Načini izvedbe studijskog programa (metode ocjenjivanja i izvođenje programa i operacije, regrutiranje studenata, pedagogija, osobni razvoj studenata, međunarodni aspekt, interakcije sa svjetskom praksom, etika, odgovornost i održivost (ERS)) 4. Ishodi programa: Kvaliteta rada studenata/sudionika, kvaliteta diplomiranih studenata i njihov napredovanje u karijeri, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Okoliš 2. Institucionalni status (javno, privatno, profitno/neprofitno) 3. Upravljanje 4. Misija, vizija i vrijednosti 5. Trenutno strateško pozicioniranje 6. Strateški smjer i ciljevi 7. Proces strategije 8. Osiguranje kvalitete 9. Internacionalizacija 10. Etika, odgovornost i održivost 11. Veze s praksom 12. Digitalizacija 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strateško planiranje 2. Fizički, virtualni i financijski resursi 3. Nastavno i stručno osoblje - resursi 4. Kurikulum 5. Assurance of Learning (AoL) 6. Learner Progression - kontinuirano vrednovanje 7. Učinkovitost podučavanja i utjecaj

praćenje karijere studenata koji su diplomirali, uspostava i održavanje odnosa s alumnijima, reputacija programa. 5. Procesi osiguranja kvalitete, procesi dizajna, uspostava sustava institucije, proces izrade/pregleda i odobravanja programa, periodični pregled programa, osiguranje kvalitete poslovanja		8. Utjecaj stipendiranja 9. Uključenost i društveni utjecaj
---	--	--

Analizirajući SDSS program, a uvažavajući sve dostupne informacije, u kontekstu međunarodnih kriterija vrednovanja može se utvrditi kako su **kurikulumi zastarjeli**, a resursi nedostadni (npr. broj softverskih licenci). Jedan od nedostataka je i izostanak kontinuiranog vrednovanja rada studenata, dok se provjere znanja provode najčešće dva puta tijekom semestra i to kroz kolokvije. Uključenost Fakulteta u društvene tokove kao i istodobna uključenost studenata u te aktivnosti te društveni utjecaj postoje u maloj mjeri kroz kolegij stručna praksa - društveno korisno učenje, ali i dalje treba unaprjeđenje. Na razini Fakulteta nedostaje sustavno praćenje te komuniciranje prema javnostima volonterskih aktivnosti studenata i zaposlenih. Shodno tome nije moguće utvrditi provode li se i kako takve aktivnosti, od kojih su posebno bitne one na kojima zajedno djeluju studenti i profesori, te one koje ukazuju na razvoj odgovornih pojedinaca. Dodatno, može se zaključiti kako profil budućih studenata SDSS nije jasno definiran niti vidljiv na mrežnim stranicama. Posljedično, nije jasno za kakve poslove se studenti obrazuju te koja su to specijalizirana znanja koja će imati kako bi bili konkurentni na tržištu rada (buduća radna mjesta). Ishodište toga je u nedovoljno aktualnim postojećim studijskim programima SDSS Menadžment.

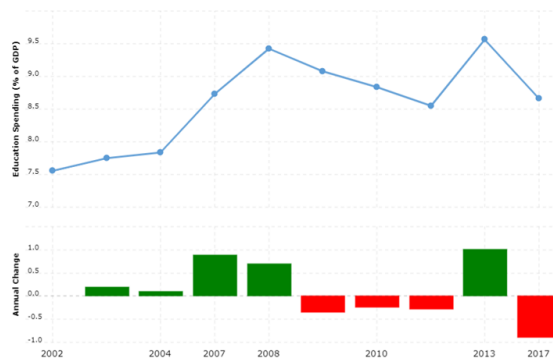
HKO

Sukladno Zakonu o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, na razinu 7.1 smještaju se kvalifikacije specijalističkih diplomskih stručnih studija (SDSS) i sveučilišnih diplomskih studija te integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija.

Smještanje kvalifikacije SDSS i kvalifikacije diplomskog sveučilišnog studija na istu razinu (7.1) predstavlja specifični problem hrvatskog obrazovnog okvira. Uvidom u postojeće studijske programe SDSS Menadžmenta te pripadajuće izvedbene planove svih ponuđenih kolegija, može se primijetiti nerazmjer između predviđenih ishoda učenja, metoda podučavanja i predloženih načina provjere ishoda učenja. Dodatno, vidljivo je kako navedeni ishodi učenja (na razini studija i većeg dijela kolegija) nisu u potpunosti usklađeni s HKO preporukama. Potrebno je naglasiti kako je jedan od nedostataka to što ne postoji upisan standard kvalifikacija pripadajuće razine u Registar. Zaključno, SDSS Menadžment je studij koji sadržava samo opće smjerove bez odgovarajuće specijalizacije tj. oblikovanja konkretnih profila budućih dionika na tržištu rada (studenata nakon završetka studija).

Financiranje

Što se javnog financiranja tiče, javno dostupni podaci ukazuju na to da je došlo do smanjenja udjela financiranja visokog obrazovanja u BDP-u u 2017. godini u odnosu na 2013. godinu za cca 10% ili 1 postotni poen (Slika 1).

Slika 1. Financiranje obrazovanja u Hrvatskoj

Izvor: Preuzeto s Macrotrends (2021)

U dijelu programa koji su namijenjeni generiranju prihoda kroz školarine ne postoji aktivna prodaja, kao ni osoba niti služba ili djelatnik čiji bi opis poslova sadržavao aktivno praćenje situacije na tržištu te oblikovanje aktivnosti *prodaje* studijskih mjesta izvanrednim studentima. Iz financijskih izvješća Fakulteta, a što je i bila jedna od opservacija u procesu AZVO reakreditacije, razvidno je visoko oslanjanje na prihode od školarina, zanemarujući druge izvore prihoda poput: prihoda od programa cjeloživotnog obrazovanja, sponzorstva i donacija fakultetu, prihoda od konzultantskih aktivnosti itd.

Zaključak

Analizom institucionalnog okruženja može se utvrditi kako postoji odstupanje u odnosu na nacionalne i međunarodne standarde. Konkretno, glavni zaključci ovog dijela analize SDSS-a su: 1) nedostaje aktivnija suradnja s gospodarstvom i karijerni centri; 2) mrežne stranice nisu zadovoljavajuće (teško se pronalaze relevantne informacije, a mnoge korisne informacije nisu dostupne); 3) nastavni materijali ne prate suvremene trendove (uvidom u izvedbene planove može se pronaći stara literatura); 4) kurikulumi su zastarjeli i nisu izrađeni prema preporukama HKO-a; 5) program SDSS ne osigurava specijalizaciju, već postoje samo smjerovi (tri); 6) stručna praksa nije adekvatna jer postoji samo kao izborni kolegij u dva oblika koji nose po 6 ECTS-a: Stručna praksa - Društveno korisno učenje i Stručna praksa.

Dodatno, promatrajući mrežne stranice namijenjene studentima SDSS programa može se zaključiti kako je povezanost s gospodarstvom marginalna. Ne postoji sustavna evidencija ni promocija publiciranih znanstvenih i stručnih radova koji su proizašli iz zajedničkog rada studenata SDSS i nastavnika, unatoč tome što je i jedna od preporuka nacionalnog reakreditacijskog tijela upravo poticanje takvih radova.

Prema prethodno istaknutim kriterijima, SDSS Menadžment pokazuje značajne nedostatke prvenstveno u međunarodnoj suradnji i kontinuiranom praćenju studenata. Suradnja s gospodarstvom, iako postoji (prvenstveno kroz gostovanja stručnjaka iz prakse, razradu studija slučaja na određenim kolegijima, posjetima gospodarskim subjektima), nije dostatna.

Dakle, iako u informacijskom sustavu EFST, na mrežnim stranicama te na društvenim mrežama postoje brojni podatci o studentima, djelatnicima, studijskim programima, različitim studentskim i institucijskim događanjima i aktivnostima, ne postoji informacijski sustav ili podrška kojima se mogu generirati specifične informacije na zahtjev korisnika poput informacije o broju objavljenih radova sa studentima i sl. Raspoloživi ljudski resursi su često

preopterećeni održavanjem sustava za normalno funkcioniranje te ne mogu osigurati dodatne informacije po potrebi bilo kojeg zaposlenika. To često vodi ka stvaranju *paralelnih* sustava za internu upotrebu za određene aktivnosti - koji tada nisu svima dostupni.

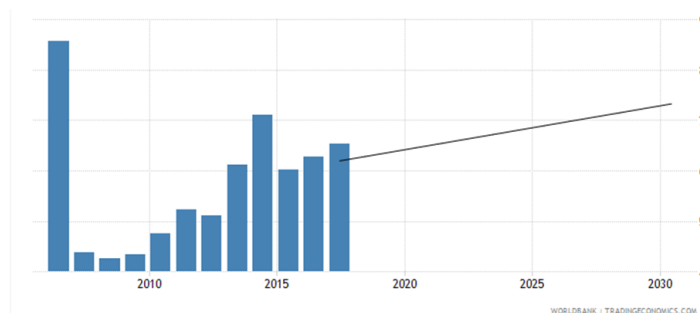
Premda institucija prikuplja i posjeduje značajnu količinu korisnih podataka o studentima, djelatnicima i drugima aktivnostima koje se odvijaju na Fakultetu, ti podatci se ne koriste adekvatno i pretvaraju u korisne **informacije**.

Analiza relevantnih trendova i uspješnosti studiranja na stručnom diplomskom specijalističkom studiju Menadžment

Kako bi se što cjelovitije sagledala uspješnost SDSS Menadžmenta, najprije se razmatraju relevantni trendovi na nacionalnoj razini, a zatim se analiziraju trendovi na razini Ekonomskog fakulteta u Splitu. Uspješnost studiranja na SDSS Menadžment te na pojedinačnim studijskim smjerovima (Računovodstvo i revizija, Upravljanje financijama i porezima te Upravljanje projektima), analizirana je na temelju raspoloživih internih podataka prema nekoliko odabranih kriterija: 1) popunjenosti upisnih kvota, 2) postotak završenosti studija i pojedinačnih smjerova, 3) trajanje studija i prosječna ponderirana ocjena te 4) povratne reakcije bivših studenata SDSS Menadžment.

Trendovi na nacionalnoj razini

Projekcije temeljene na podacima Svjetske banke predviđaju **trend rasta broja studenata** koji upisuju studijske programe iz **polja društvenih znanosti**, novinarstva i informacijskih znanosti na području Hrvatske (nije specificirano po vrsti studijskog programa).

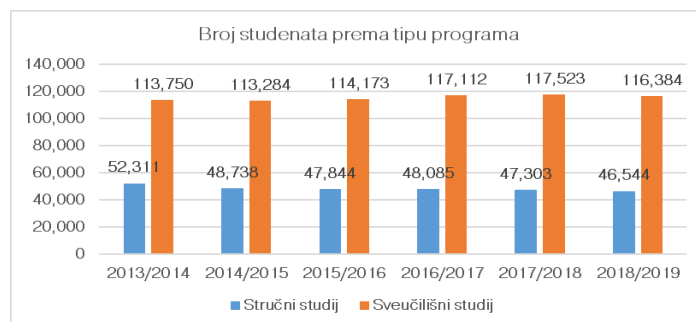

Slika 2. Projekcija broja studenata

Izvor: Preuzeto s TradingEconomics (2021)

S obzirom na vrstu studijskog programa, gotovo 29% studenata studiralo je na stručnom studiju dok većina studenata studira na sveučilišnom studiju (71%). Pregled broja studenata prema tipu programa za period od 2013./2014. akademske do 2018./2019. akademske godine prikazan je u nastavku (Grafikon 1).

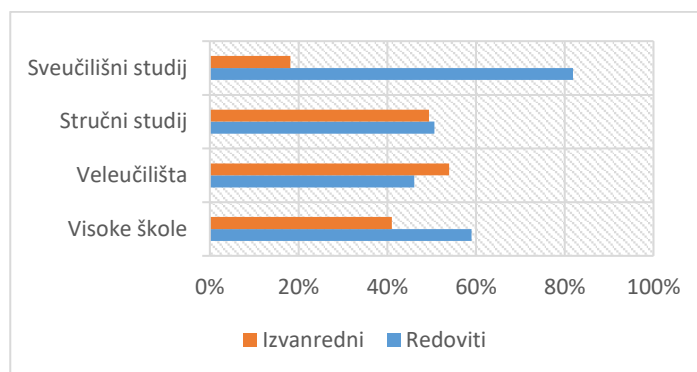
Grafikon 1. Broj studenata prema tipu programa

Izvor: Mozvag (2022)

Općenito, struktura studenata s obzirom na način studiranja prikazana je u nastavku (Grafikon 2).

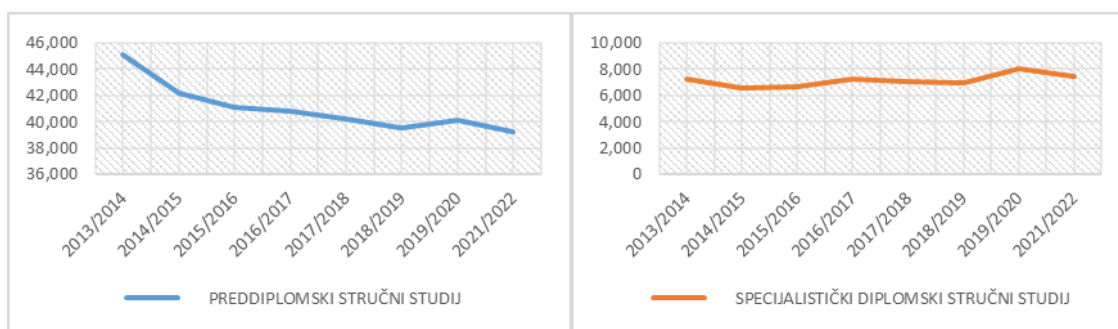
Grafikon 2. Struktura studenata s obzirom na način studiranja u Republici Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021.): *Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij ak.god. 2020./2021, Priopćenje, br. 8-1-7. Dostupno on line na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/08-01-07_01_2021.htm.*

Premda broj studenata koji upisuju stručni preddiplomski studij bilježi pad, broj upisanih studenata na SDSS (sva područja) bilježi blagi rast. Navedeno je vidljivo na grafikonima u nastavku.

Grafikon 3. Broj studenata koji upisuju stručni preddiplomski studij

Izvor: Mozvag (2022)

Što se tiče broja studenata na razini RH po tipu institucije, trend se može vidjeti iz grafikona u nastavku, odnosno vidljivo je kako samo privatna veleučilišta bilježe rast. Navedeni podaci odnose se na sve upisane studente, bez obzira na tip programa.

Grafikon 4. Broj studenata na razini RH po tipu institucije

Izvor: Mozvag (2022)

Kriterij popunjenosti upisnih kvota

Na temelju analize kretanja upisnih kvota na razini SDSS Menadžment (Tablica 2), vidljivo je kako su se upisne kvote mijenjale kroz vrijeme i to na način da su se **povećavale na razini statusa redovnih studenata, a smanjivale na razini statusa izvanrednih studenata.**

Tablica 2 Analiza kretanja broja studenata prema načinu studiranja i stupnju popunjenosti upisnih kvota na SDSS Menadžment

Kvote						
Šk.god.	2017./18.	2018./19.	2019./20.	2020./21.	2021./22.	Trend
Redoviti	60	60	70	70	90	
Izvanredni	60	60	70	40	15	
Ukupno	120	120	140	110	105	
Upisani studenti						
Redoviti	59	60	70	58	84	
Izvanredni	35	41	34	9	15	
Ukupno	94	101	104	67	99	
Upisani studenti u odnosu na kvote						
Redoviti	98%	100%	100%	83%	93%	
Izvanredni	58%	68%	49%	23%	100%	
Ukupno	78%	84%	74%	61%	94%	

Izvor: Interni podatci EFST

Tijekom analiziranog vremena (2017.-2022.) visina ukupnih upisnih kvota kretala se u rasponu varijacije od 35 upisnih mjesta, a konačni rezultat ovih obrnutih trendova na razini statusa redovitih i izvanrednih studenata bilo je smanjenje ukupnih upisnih kvota. Slični trendovi su vidljivi i kada se gleda popunjenost upisnih kvota, gdje se stupanj popunjenosti kreće u rasponu varijacije od 33 postotna poena. Ako se popunjavanje upisnih kvota analizira na razini statusa redovitih i izvanrednih studenata, vidljivo je da je broj upisanih studenata i trend popunjavanja upisnih kvota na razini statusa redovnih studenata stabilniji (raspon varijacije od 17 postotnih poena) od onoga na razini statusa izvanrednih studenata (raspon varijacije od 77 postotnih poena). Iz navedenoga se može zaključiti da studenti SDSS Menadžment, u pravilu, najprije popunjavaju kvote za redovite studente, a potom za izvanredne. Također, zanimljivo je da su upisne **kvote za izvanredne studente značajno smanjene** posljednje dvije analizirane godine te u tekućoj akademskoj godini (2021./22.) čine tek 14% od ukupnih upisnih kvota, odnosno četvrtinu upisnih kvota za izvanredne studente u odnosu na upisne kvote za prve dvije analizirane akademske godine. Iako se u zadnjoj akademskoj godini ostvaruje najveći postotak popunjenosti odobrenih ukupnih upisnih kvota ujedno je u toj godini i najmanji broj odobrenih ukupnih upisnih kvota, osobito na razini statusa izvanrednih studenata.

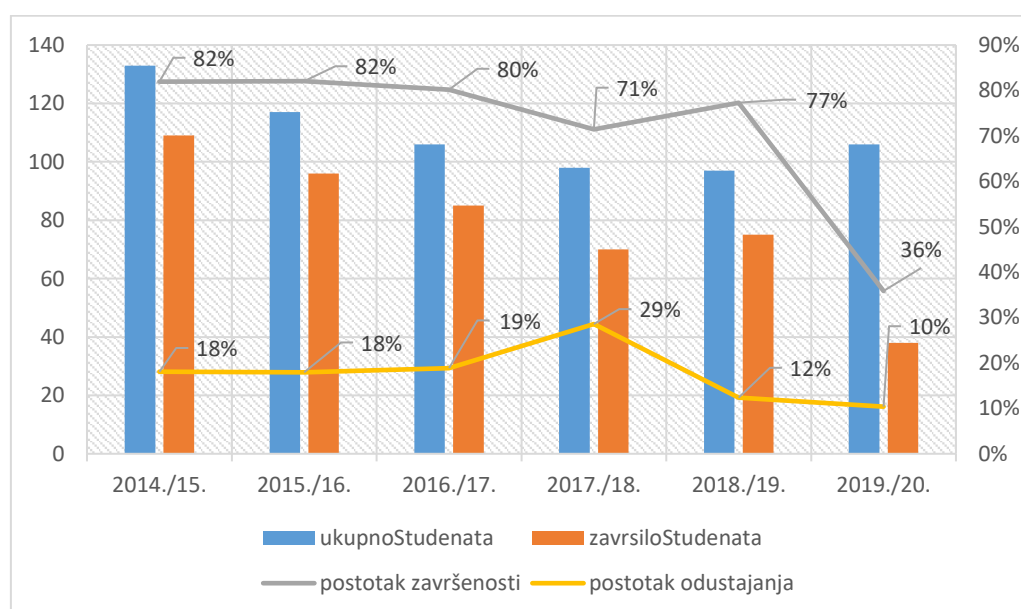
Smanjenje upisnih kvota za izvanredne studente najvjerojatnije je rezultat usklađivanja kvota zbog njihove slabije popunjenosti u prethodnim promatranim razdobljima. Ovakvi trendovi nisu u skladu sa strukturom studenata prema načinu studiranja na drugim stručnim studijima u Republici Hrvatskoj (Grafikon 1).

Kako 100% popunjenost odobrene kvote od 15 studenata potencijalno ukazuje na to kako za ovaj studij postoji veći interes nego što je broj raspoloživih mjesta. Iako ne postoji dokument ili analiza kojim bi se to potvrdilo, prema informacijama iz Studentske službe, interes za ovaj studij je nešto veći nego što je broj raspoloživih mjesta. U nedostatku mjesta na izvanrednom studiju studenti se preusmjeravaju na redovni studij.

Kriterij postotka završenosti SDSS Menadžment i pojedinih smjerova

Uspješnost studiranja može se analizirati i prema kriteriju broja studenata koji su završili SDSS Menadžment, što je prikazano Grafikonom 5. Na temelju kretanja postotka završenosti, može se uočiti da postoji **nepovoljan, silazni trend**. Međutim, ovaj trend treba uzeti s rezervom, posebno kada se analizira zadnja ak. godina, jer je predviđeno trajanje studija u statusu redovitog studenta dvije godine, a nakon toga se studij može produžiti u statusu izvanrednog studenta. To potvrđuju i podatci prema kojima u ak. god. 2018./'19. još studira 10% studenata, a u ak. god. 2019./'20. još studira 54% studenata. Grafikon 6, također, pokazuje i kretanje stope odustajanja studenata od studiranja na SDSS Menadžment, a prema trenutno dostupnim podacima najveća stopa odustajanja studenata od ovog studija (29%) je bila u ak. god. 2017./'18. S obzirom na to da ova stopa odustajanja predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodne tri godine (porast od cca 50% u odnosu na prethodna razdoblja 2014./'15. - 2016./'17.), važno pratiti hoće li se takvi trendovi nastaviti u narednim razdobljima.

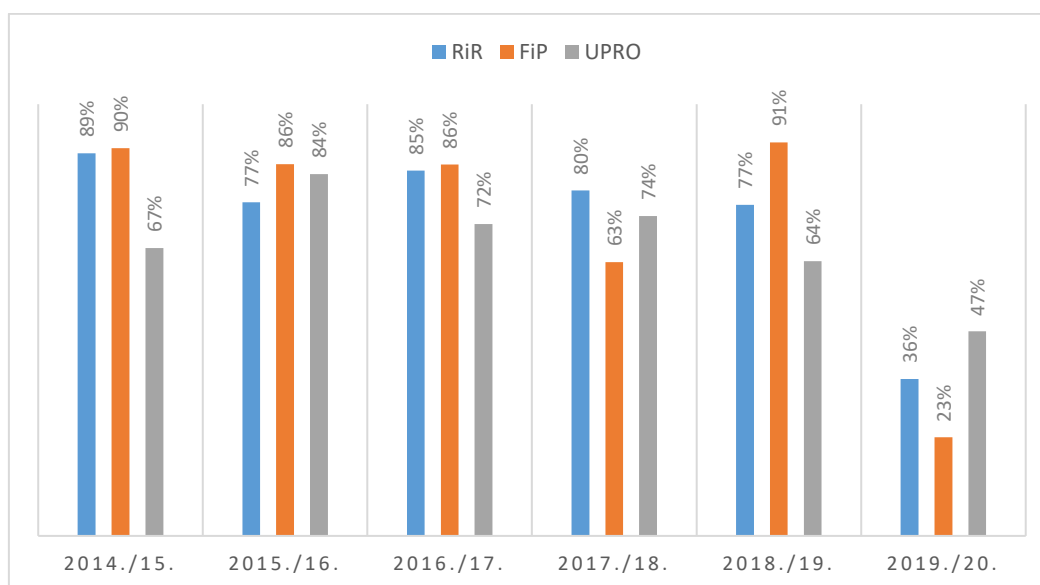
Grafikon 5. Postotak završenosti i stopa odustajanja od studiranja na SDSS Menadžment

Izvor: Interni podatci EFST

Osim na razini SDSS Menadžment, postotak završenosti studija se može analizirati i po smjerovima Računovodstvo i revizija (RiR), Upravljanje financijama i porezima (FiP) te Upravljanje projektima (UP), što prikazuje Grafikon 6.

Grafikon 6. Postotak završenosti studija SDSS Menadžment po smjerovima

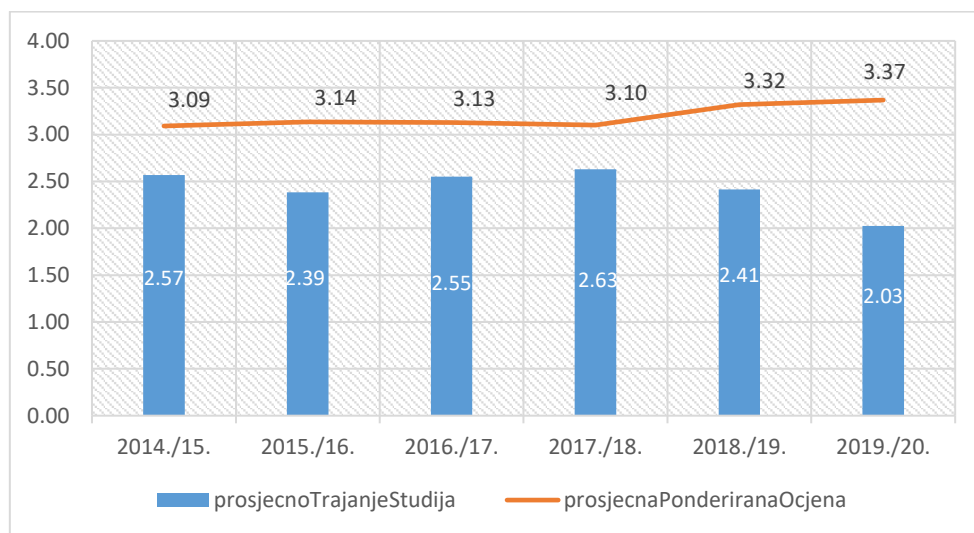
Izvor: Interni podatci EFST

Iz prethodnog grafikona je vidljivo da stupanj završenosti studija po pojedinom smjeru varira iz godine u godinu te se ne može izdvojiti pojedini smjer kao problematičan, već su varijacije prilično neovisne o smjeru. Ako zbog prethodno navedenih ograničenja izuzmemo posljednju ak. godinu (2019./'20.) iz analize, možemo zaključiti da je prosječni stupanj završenosti studija na smjeru Upravljanje financijama i porezima najviši (83%), slijedi smjer Računovodstvo i revizija (81%) te Upravljanje projektima (72%). Međutim, smjer Upravljanje financijama i porezima ima i najviši raspon varijacije (28 pp) te koeficijent varijacije (14%), zatim slijedi smjer Upravljanje projektima (20 pp i 11%), dok je najmanje varijabilnosti u stupnju završenosti kod smjera Računovodstvo i revizija (12 pp, 6%). Dakle, možemo zaključiti da iako smjer Upravljanje financijama i porezima ima najviši prosječni stupanj završenosti studija, smjer Računovodstvo i revizija pokazuje najstabilnije trendove stupnja završenosti studija.

Kriterij trajanja i prosječne ponderirane ocjene na SDSS Menadžment i pojedinim smjerovima

Usporedni podatci o **prosječnom trajanju studija** te **prosječnoj ponderiranoj ocjeni studenata** prema generaciji upisa na SDSS Menadžment prikazani su na Grafikonu 7.

Grafikon 7. Prosječno trajanje studija i prosječna ponderirana ocjena studenata na SDSS Menadžment

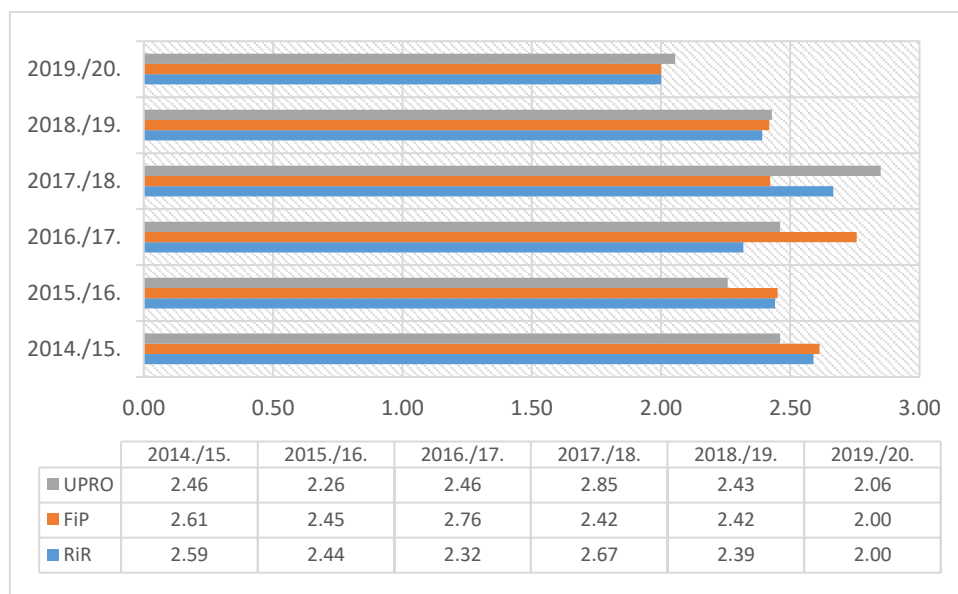

Izvor: Interni podatci EFST

Iz Grafikona 7 je vidljivo da je prosječno vrijeme studiranja na SDSS-u Menadžment u svakoj analiziranoj godini **nešto više od redovnog roka od dvije godine** i da se kreće (ako izuzmemo zadnju akademsku godinu iz analize) od 2,39 (2 godine i cca 5 mjeseci) do 2,63 godine (2 godine i cca 8 mjeseci), što čini raspon varijacije od cca 3 mjeseca. Najduže prosječno trajanje studija bilježi generacija 2017./'18. i najmanji stupanj završenosti (71%, Grafikon 2). Najkraće prosječno trajanje studija bilježi generacija 2015./'16., koja uz generaciju 2014./'15. ima i najveći stupanj završenosti studija (82%, Grafikon 2). Što se prosječne ponderirane ocjene tiče, vidljiv je stabilan, pretežno rastući, trend te je u svim analiziranim godinama ostvaren prosječan uspjeh studenata na razini ocjene dobar (3).

Osim na razini SDSS-a Menadžment, trajanje studija i prosječna ponderirana ocjena mogu se analizirati i po smjerovima Računovodstvo i revizija (RiR), Upravljanje financijama i porezima (FiP) te Upravljanje projektima (UP). Grafikon 8. daje usporedni prikaz trajanja studija SDSS Menadžment po smjerovima i prema godini upisa.

Grafikon 8. Prosječno trajanje studija SDSS Menadžment po smjerovima

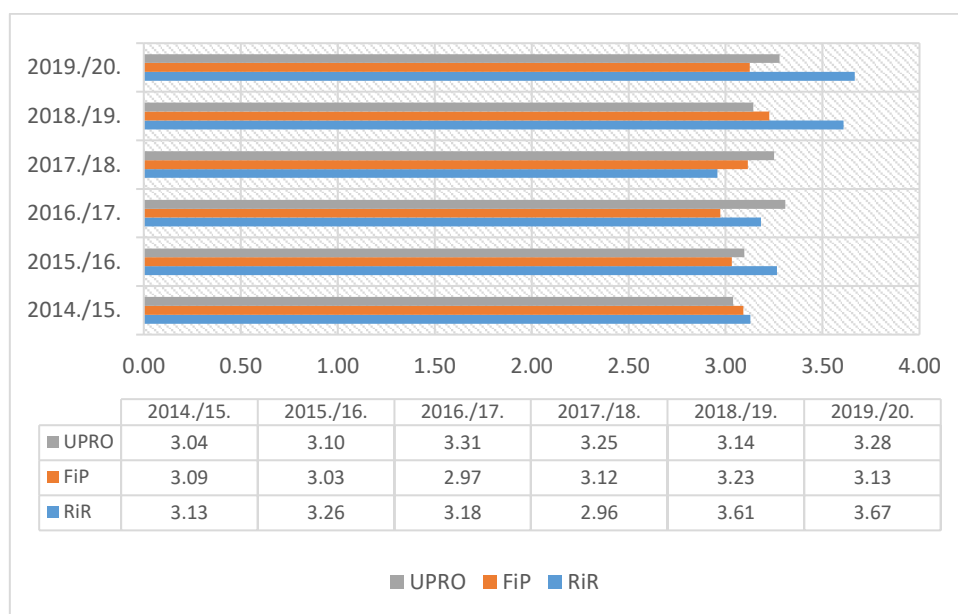

Izvor: Interni podatci EFST

Na temelju prikazanih podataka (opet izuzimajući iz analiza posljednju ak. godinu.), može se zaključiti da je **najdulje prosječno trajanje studija (2,85)** bilo u ak. godini 2017./'18., a najkraće (2,26) u ak. godini 2015./'16. - i jedno i drugo na smjeru Upravljanje projektima. Iz toga se može zaključiti da smjer Upravljanje projektima ima najveći raspon varijacije prosječnog trajanja studija od svih SDSS Menadžment smjerova od cca 7 mjeseci.

Grafikon 9. daje na sličan način usporedni prikaz prosječne ponderirane ocjene studija SDSS Menadžment po smjerovima i prema godini upisa.

Grafikon 9. Prosječna ponderirana ocjene studija SDSS Menadžment po smjerovima

Izvor: Interni podatci EFST

Na temelju prikazanih podataka za prvih pet akademskih godina, može se vidjeti da je najviša prosječna ponderirana ocjena (3,61) ostvarena u ak. godini 2018./'19., a najniža (2,96) u ak.

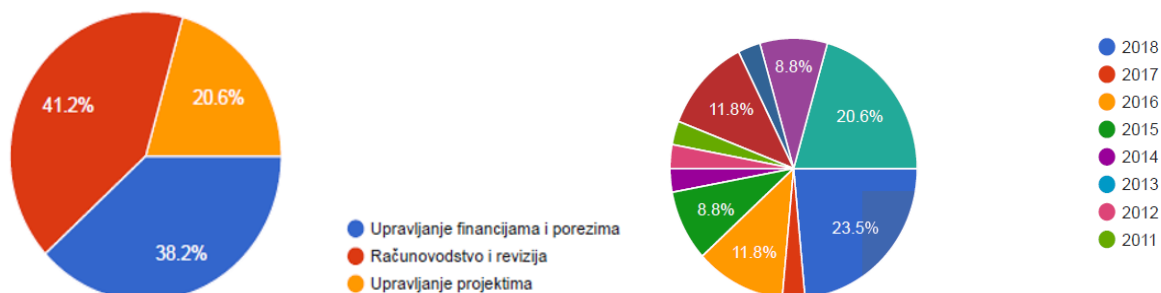
godini 2017./'18., obje na smjeru Računovodstvo i revizija. Iz toga se može zaključiti da je na smjeru Računovodstvo i revizija i najveći raspon varijacije prosječne ponderirane ocjene. Međutim, ne može se izdvojiti niti jedan SDSS Menadžment smjer koji je kontinuirano *najbolje* ili *najlošije* ocijenjen.

Povratne reakcije bivših studenata (anketa)

S obzirom na to da nisu dostupni podaci o zaposlenju studenata nakon završenog SDSS Menadžment, za potrebe pisanja ove analize povedeno je istraživanje na uzorku studenata za koje postoje kontakti i koji su završili navedeni studij. Anketa se provodila u prosincu 2021. godine i siječnju 2022. godine. Uzorak na kojem je provedeno istraživanje je **relativno malen i nije reprezentativan**, ali rezultati daju određene informacije potrebne za procjenu stavova studenata o korisnosti ovog studija u njihovom profesionalnom razvoju i karijeri.

Na anketni upitnik odgovorila su 34 bivša SDSS Menadžment studenta. Struktura studenata prema godini kada su završili SDSS Menadžment obranom završnog rada te prema smjeru koji su pohađali prikazana je na sljedećim kružnim grafikonima (Grafikon 10).

Grafikon 10. Rezultati provedene ankete

Izvor: Interni podatci

Prije upisa na SDSS Menadžment, najveći broj ispitanika (**58,8%**) je **radio studentske poslove**, **26,5% ih je bilo zaposleno na neodređeno vrijeme**, 11,8% je bio nezaposlenih studenata, a 2,9% ih je bilo zaposleno na određeno vrijeme. Nakon završetka SDSS Menadžment, 52,9% ispitanika je zaposleno na određeno vrijeme, 20,6% na neodređeno, dok ih je 26,5% nezaposleno i trenutno traže posao. Na pitanje kao trenutnog poslodavca ispitanici najčešće navode: AK Split, Carnivores d.o.o., Fractal d.o.o., Inditex, Konzum i Mercator BIH, OTP Banka, OPG Moro Jelena, UHY, PBZ, KBC, Središnja agencija za ugovaranje programa i projekata Europske unije, Općine itd.

S obzirom na ograničenja anketnog upitnika i načina uzorkovanja, teško je izvući zaključak o strukturi po djelatnostima. Ipak, važno je naglasiti kako je više od 50% ispitanika imalo pozitivnu promjenu u karijeri nakon završetka studija, ali je relativno malen udio njih zaposlen u menadžmentu poduzeća poslodavca.

Grafikon 11. Rezultati zapošljivosti po završetku SDSS Menadžment

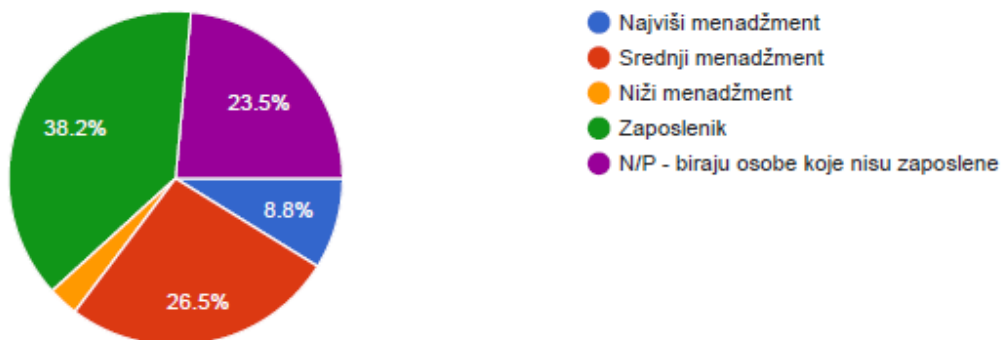

Izvor: Interni podatci

Iz navedenog se može zaključiti kako je više od 50% ispitanika imalo pozitivnu promjenu po završetku studija.

Ispitanicima je također postavljeno pitanje: *Koji je Vaš trenutni status na poslu?*, a njihovi odgovori su prikazani na sljedećem kružnom grafikonu (Grafikon 12). Može se zaključiti kako većina ipak ili nije zaposlena ili ne sudjeluje u upravljanu poduzećima u kojima su zaposleni.

Grafikon 12. Status zaposlenja

Izvor: Interni podatci

Dodatno, ispitanicima je ponuđena opcija opisa iskustva i navođenja specifičnih područja (studijski program, predmeti, teme) koji su im **najviše pomogli u razvoju karijere**. Odgovori su prikazani u Tablici 3, uz označavanje zelenom bojom pozitivnih te crvenom bojom negativnih odgovora tj. iskustava.

Tablica 3 Osvrti bivših studenata na SDSS Menadžment

Poslovno planiranje
Poslovno komuniciranje
Teško se sjetiti što mi je sve pomoglo, ali svakako mi je koristilo puno toga - od naučenih stvari, vježbi, doživljenih iskustava, itd...
Management ljudskih resursa, organizacija poslovanja, poslovna etika

Teme o financijama, digitalnom marketingu, reviziji, upravljanju EU projektima
Računovodstvo, revizija
Sve bez isticanje posebnih kolegija
Revizija
Upornost, rješavanje zadataka i problematike, poštivanje vremenskih rokova izvršenja, timski rad, timske ideje na projektima
Istaknula bih različita računovodstva: obrtnika, neprofitnih organizacija, troškova, financijsku analizu poslovanja te strateško menadžersko rač. Na prvom poslu sam se susrela sa robno materijalnim knjigovodstvom, praćenjem pretporeza i pdv-a, raznim uskladbama, tjednim i mjesečnim kalkulacijama, tako da je sve to skupa pomoglo. Jest da je u stvarnosti sve drugačije i da se sve može namjestiti kako odgovara direktoru, ali zato i jest škola jedno a praksa nešto skroz drugo.
Poslovno komuniciranje, MLJR, Računovodstvo
Ne mogu izdvojiti kolegij jer sam zaista svestrana. Volim sve probati, učiti nešto novo, sama sebi zadavati nekakva iskušenja i testove, tako da bih rekla da mi je sveukupno obrazovanje definitivno puno pridonijelo, ne kroz stečeno konkretno znanje, već kao jedno veliko početno iskustvo gdje sam po prvi put mogla predložiti neke svoje sposobnosti i ograničenja (koja sam se naravno s vremenom trudila ukloniti), naučiti komunicirati u poslovnom smislu, te se snalaziti u raznim zadacima. Tako da bi dala prednost svim kolegijima koji su imali taj praktični dio s nekakvim prezentiranjem, radionicama, gdje se više komuniciralo (ne samo slušalo i rješavalo ispite). :)
Budući sam bila zaposlena studijem su mi prošireni vidici, produbljena znanja i vještine. Ne mogu odvojiti nijedan predmet, a da nisam od njega imala neke praktične ili osobne koristi. Žao mi je jedino što je fakultet daleko i ne mogu nastaviti s studijima.
Na specijalističkom stručnom studiju kolegiji koji su mi najviše pomogli su: Računovodstvo poslovnih spajanja, Revizija, Financijska analiza poslovanja.
Sta se tiče plaće ništa jer u PBZ-u plaća ne ide sukladno stručnoj spremi nego prema radnom mjestu. Kolegiji su bili jako zanimljivi i interesantni.
Zasad ništa jer nisam još uvijek dobila priliku za rad u struci. Tražim posao aktivno 4 mjeseca.
Ništa, doslovno ništa.

Izvor: Interni podaci

Osim provedene ankete u svrhu ove analize stanja, u nastavku su prikazani rezultati izlaznih anketa studenata SDSS-a Menadžment koje se provode na Fakultetu. Najraniji podaci o izlaznim anketama koji postoje su za generaciju 2016./2017.

Komentari studenata su također prikazani tablično (Tablica 4). Korišteni su jednaki kriteriji označavanja kao i u prethodnoj tablici, odnosno crvenom bojom označeni su negativni komentari i ideje za unaprjeđenje dok su zelenom bojom naznačeni pozitivni komentari studenata.

Tablica 4 Povratne informacije studenata na temelju vrednovanja cjelokupne razine studija

Generacija 2016./2017.
<ul style="list-style-type: none"> Bilo bi super da je fakultet organiziran na način 3 dana nastave, a 2 dana prakse s obzirom da je moj smjer ipak stručni.
Generacija 2017./2018.
<ul style="list-style-type: none"> Bilo bi svrsishodno da se EFST poveže s poslodavcima i ima odmah na naslovnoj stranici ponude za praksu i studentske poslove. Da se lako može povezati s nekim od top američkih fakulteta i kopirati bar u dijelu što oni rade. Community i socialization aspekt studiranja je skoro nikakav. Računovodstva bi trebala biti na računalima i modernizirana, a ne da crtamo konta i bilance. Izborni predmeti nisu uvijek prilagođeni svim smjerovima, smatram da ima puno izbornih predmeta koji nisu adekvatni svima. Tako npr. Upravljanje projektima sluša računovodstvo obrtnika ili još jedan predmet koji nema bas veze s projektima, rfi, računovodstvo troškova, a fali izbornih i redovnih predmeta više posvećenih tom samom smjeru. 4 i 5 godina općenito jako slične 1 i 2 godini, imaju dosta teorije i malo svrsishodnih predmeta te jako puno ponavljanja. Najzanimljivija bude većinom 3 godina koja bude najdetaljnija te ide u bit s puno vježbi. Na programu 4 i 5 godine se treba još puno raditi te dati svakom smjeru one predmete koje bi uistinu trebali znati, a ne da sva tri smjera imaju gotovo polovicu istih predmeta, a nose drugačije nazive. Prilagoditi predmete (izborne, redovne) i smjerove i gradivo. Više praktičnog rada i suradnje sa realnim sektorom ne bi škodilo.
Generacija 2018./2019.
<ul style="list-style-type: none"> Iz područja računovodstva, da se ne knjiži toliko "ručno", nego da se omogućiti provedba kolegija u programima koji se koriste u praksi. Dobro osmišljena struktura studija gdje se znanja steći kombinacijom usvajanja teorije i rješavanja problema iz prakse (case study). Manjak izbornih predmeta. Kad bi se moglo omogućiti da kao izborne predmete odabiru pojedine predmete drugih studijskih programa koji se održavaju na fakultetu. Npr. da stručni studiji imaju mogućnost upisa predmeta sa preddiplomskih studija. Prijava za izbor mentora online za mene je bila loša, jer nisam mogla odabrati nijednog profesora koji je meni predavao jer se sve popunilo i onda sam morala odabrati prof. koji mi nikad nije predavao. Mislim da je taj način prijave završnog rada neefikasan i da bi se trebalo promijeniti. Prvenstveno jer te profesor ne poznaje i sto se moraš prilagoditi na potpuno novi način rada, a ne samo student nego i profesor. Čekanje na obranu završnog rada smatram također lošim, jer ne možeš planirati ništa unaprijed. U mom primjeru mogla sam ostati raditi van HRV ali nisam mogla jer nisam znala točan datum obrane. Mislim da bi to trebalo biti unaprijed određeno, nakon datuma predaje rada. Pozitivni aspekti mog studiranja je moja 4 i 5 godina gdje sam stvarno naučila dosta, više praktično nego teorijski. Mislim da bi fakulteti trebali imati više seminara i prezentacija o tome. Više praktičnog rada.
Generacija 2019./2020.
<ul style="list-style-type: none"> Mislim da je ovaj studijski program dobro osmišljen te da nam daje potrebno znanje za daljnji rad, to jest za zapošljavanje u struci.

- Omogućit studentima više prakse, tako da kada dođu u stvari život, odnosno krenu radit bude lakše, da su bar upućeni u neke osnovne računovodstvene programe, da ih i malo više cijene kada izađu na tržište rada.
- Potreban je veći fokus na praksu i stvarno stanje na tržištu, te jasna definicija tko je zapravo stručni specijalist ekonomije (navedeni naziv nije prepoznat na tržištu rada).
- Potrebno je organizirati puno više stručne prakse, radionica, terenske nastave, i praktične nastave, pomoću kojih bi studenti bili bolje pripremljeni za tržište rada i stekli nekakvo iskustvo za buduće poslove.
- Online nastavu treba poboljšati jer je bila strašno loša, ali to pripisujemo novonastaloj situaciji u kojoj se svi nalaze prvi put.
- Smatram da je spec dipl studij zadovoljavajući.
- Dosta sam naučila o stvarima koje su me zanimale a to su marketing, prodaja i nabava.
- Jedini nedostatak je što nismo na smjeru upravljanje projektima imali više zanimljivih predmeta kao što su projektna nabava na kojima su istaknuti baš primjeri uz samu teoriju.
- Stručni studij treba biti orijentiran praksi i pripremi za tržište rada i jednako vrednovan kao i diplomski studij. 300=300
- Studij je u potpunosti zadovoljio moja očekivanja, jedini prijedlog bi bio uvođenje više praktične nastave kako bi se studente još bolje pripremi na tržište rada i primjenjivanje usvojenog znanja van fakulteta.
- Studij pruža obrazovanje studenata po najvišim svjetskim standardima te ih priprema za tržište rada.
- Ulaganje u informatičku opremu te osnivanje realnih projekata kako bi se studentima približila slika onoga što ih u stvarnosti čeka na radnom mjestu.
- Uvesti neke vannastavne aktivnosti koje bi uključivale uvid u rad tvrtki na području Splita.
- Dosta studenata se prvi put susretnu sa primjenom znanja tek na diplomskom radu.
- Većinom mi se sve svidjelo, jedino što bih promijenio je veću praktičnu nastavu u smislu da se neki predmeti više odnose na praktičnu a ne teorijsku nastavu.
- Suradnja sa poduzećima u cilju ostvarivanja stručne prakse i mogućnosti zapošljenja nakon studiranja.

Generacija 2020/2021

- Nema nedostataka izuzetno sam zadovoljna s Efst-om, želim se nastaviti usavršavati u računovodstvu, te sam zahvalna na svemu.
- Stručnu praksu uvesti na svim godinama studija barem kao izborni predmet. Na taj način studenti mogu dobiti uvid što ih čeka kada završe studij i steći određena znanja i vještine koje će im pomoći prilikom pronalaska posla.
- Sve je pozitivno, od profesora pa sve do razine znanja na kraju studiranja.

Izvor: Interni podaci

Zaključak

Temeljem dostupnih podataka i utvrđenih trendova na razini RH može se previdjeti daljnji trend rasta broja studenata koji upisuju studentske programe iz polja **društvenih znanosti**. Dodatno, isti podatci ukazuju kako **privatna veleučilišta** jedina bilježe rast broja studenata.

U kontekstu SDSS Menadžment Ekonomskog fakulteta u Splitu, broj studenata koji se upisuju na navedeni studij je zadovoljavajući. Trendovi pokazuju kako postoji veći interes od raspoloživih upisnih kvota te da postoji prostor za povećanje upisnih kvota, posebno na razini statusa izvanrednih studenata.

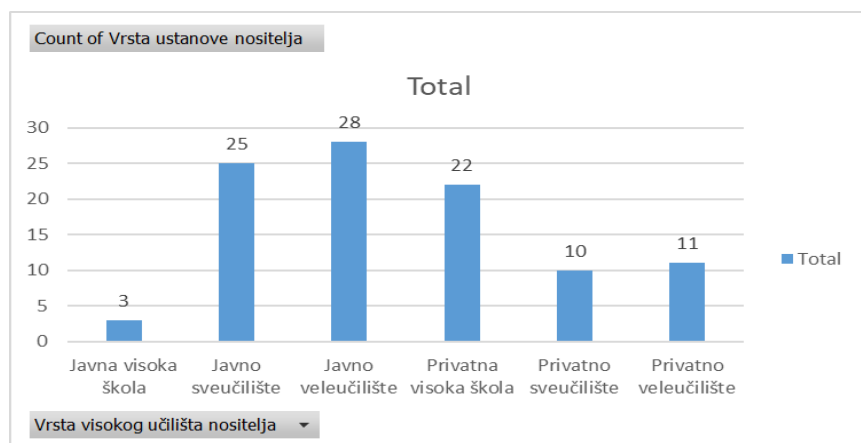
Na temelju analize podataka o stupnju završenosti studija, može se zaključiti da gotovo 20% studenata ne završava SDSS Menadžment, pri čemu se posebno se ističe akademska godina 2017./'18. u kojoj je stopa odustajanja studenata čak 29%. Stoga je ove trendove potrebno aktivno pratiti u narednim godinama te utvrditi zbog čega postoji tako visoka stopa odustajanja od studija.

Studenti na SDSS Menadžment, u prosjeku, studiraju duže od dvije godine (što znači da ne uspijevaju završiti studij u redovnom roku od dvije godine) te ostvaruju prosječni uspjeh na razini ocjene dobar. Analizirajući povratne informacije bivših SDSS Menadžment studenata, utvrđeno je kako postoji puno više negativnih komentara nego pozitivnih, što sigurno ne doprinosi imidžu institucije. Gotovo svi studenti obuhvaćeni anketom su naveli nedostatak stručne prakse te nedovoljnu pripremljenost za tržište rada kao negativna iskustava u vezi SDSS Menadžment.

Analiza i usporedba uspješnosti i koncepta/sadržaja studija sa srodnim programima u RH

Prema podacima dostupnim na mrežnim stranicama AZVO-a, a koji su izvezeni iz MOZVAG-a, ukupan broj **programa specijalističkih diplomskih stručnih studija (SDSS)** u RH iznosi **99** (od čega 56 programa izvode javne institucije, a 43 privatne).

Grafikon 13. Broj programa SDSS u RH prema tipu obrazovne institucije

Izvor: Mozvag (2022)

Filtriranjem SDSS-a po studijskim programima iz **polja ekonomije**, dobije se ukupno **51** studijski program. Od toga u javnom sektoru postoji 21 studijski program, dok se ostatak odnosi na privatne institucije. Uspoređujući sve SDSS programe u RH, vidimo da je gotovo podjednaka zastupljenosti javnih i privatnih institucija, dok fokusiranjem na polje ekonomije taj udio ide u prilog privatnim institucijama (gotovo 60%). U nastavku se nalazi tablica koja sadrži popis studijskih programa javnih institucija u RH.

Tablica 5 SDSS programi na javnim institucijama

Program	Institucija
Digitalni marketing	Sveučilište u Zagrebu
Ekonomika energije i okoliša	Sveučilište u Zagrebu
Ekonomika poduzetništva	Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski i normativni okvir poduzetništva	Veleučilište "Marko Marulić" u Kninu
Elektroničko poslovanje u privatnom i javnom sektoru	Sveučilište u Zagrebu
Financijski menadžment	Sveučilište u Dubrovniku
Hotelijerstvo	Sveučilište u Dubrovniku
Informacijska tehnologija u poslovnim sustavima	Veleučilište u Rijeci
Menadžment	Veleučilište u Šibeniku
Menadžment	Sveučilište u Slavonskom Brodu
Menadžment i marketing maloprodaje	Sveučilište u Zagrebu
Menadžment trgovine i turizma	Sveučilište u Splitu - odjel
Menadžment turizma i sporta	Međimursko veleučilište u Čakovcu
Menadžment u poljoprivredi	Visoko gospodarsko učilište u Križevcima

Menadžment; smjerovi: Destinacijski menadžment; Menadžment malih i srednjih poduzeća	Veleučilište u Virovitici
Menadžment; smjerovi: Upravljanje projektima, Upravljanje financijama i porezima, Računovodstvo i revizija	Sveučilište u Splitu
Poduzetništvo	Veleučilište u Rijeci
Poslovno upravljanje	Veleučilište u Karlovcu
Računovodstvo i financije	Sveučilište u Splitu-odjel
Trgovinsko poslovanje	Veleučilište u Požegi
Upravljanje i procjena vrijednosti nekretnina	Tehničko veleučilište u Zagrebu

Izvor: Mozvag (2022)

Najveći broj studijskih programa obuhvaća područje menadžmenta, nakon čega su najzastupljeniji studijskih programi iz područja turizma, te poduzetništva. Nešto manje zastupljeni su programi iz područja IT, marketinga, energije i okoliša, sporta i nekretnina. Uspoređujući nazive programa može se zaključiti kako naš SDSS Menadžment nije usko specijaliziran za razliku od svih drugih programa koji to jesu.

Uzimajući u obzir geografsku lokaciju, kao konkurent iz javnog sektora navodi se Sveučilište u Splitu i to odjeli: Računovodstvo i financije (sadržajno preklapanje) te Menadžment trgovine i turizma s kojima nemamo sadržajnog preklapanja.

Javna institucija koja nudi najviše SDSS programa je Ekonomski fakultet - Zagreb na kojem se izvode sljedeći dvogodišnji specijalistički diplomski stručni studiji (ukupno 120 ECTS bodova):

1. Ekonomika poduzetništva (2 godine)
2. Ekonomika energije i okoliša (2 godine)
3. Elektroničko poslovanje u privatnom i javnom sektoru (2 godine)
4. Menadžment i marketing maloprodaje (2 godine)
5. Digitalni marketing (2 godine)

U kontekstu usporedbe, potrebno je istaknuti program **Digitalni marketing** koji ima izrazito kvalitetno oblikovanu web stranicu namijenjenu studentima, koja se može naći na poveznici: <https://digimar.net.efzg.hr/>.

Ukupno postoji **30** srodnih studijskih programa koje nude **privatne institucije**. Popis se nalazi u nastavku.

Tablica 6 SDSS programi na privatnim institucijama

Naziv programa	Institucija
Digitalni marketing	Visoko učilište Algebra
Ekonomija	Zagrebačka škola ekonomije i managementa
Financijski menadžment	Veleučilište Baltazar Zapprešić
Hotelijersko - turistički menadžment	Visoka škola za menadžment i dizajn "Aspira"

IT menadžment	Sveučilište VERN
Komunikacijski menadžment	Veleučilište Baltazar Zapešić
Korporativne financije	RRiF Visoka škola za financijski menadžment
Kreativni menadžment u procesima	Istarsko veleučilište
Management malih i srednjih poduzeća	Europska poslovna škola Zagreb
Marketing i komunikacije	Poslovno veleučilište Zagreb
MBA e-vođenje	Visoko učilište Algebra
MBA program	Zagrebačka škola ekonomije i managementa
Menadžment bankarstva, osiguranja i financija	Libertas međunarodno sveučilište
Menadžment javnog sektora	Veleučilište Baltazar Zapešić
Menadžment održivog razvoja turizma	Sveučilište VERN
Menadžment unutarnje i međunarodne trgovine	Libertas međunarodno sveučilište
Održivi razvoj i međunarodni odnosi	Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld
Poduzetnički menadžment	Sveučilište VERN
Poslovno upravljanje - MBA; smjerovi: Menadžment financija, Porezi i poslovno pravo, Menadžment ljudskih potencijala i znanja, Kreativnost, inovativnost i analitički menadžment, Bihevioralna ekonomija	Effectus poduzetnički studiji - visoko učilište
Poslovno upravljanje; smjerovi: Upravljanje malim i srednjim poduzećima, Upravljanje financijama, Upravljanje u sportu	Visoka poslovna škola "PAR"
Projektni menadžment	Veleučilište Baltazar Zapešić
Projektni menadžment	Veleučilište Baltazar Zapešić
Računovodstvo i financije	Sveučilište VERN
Sportski menadžment	Visoka škola za menadžment i dizajn "Aspira"
Turistički i hotelski menadžment	Libertas međunarodno sveučilište
Upravljanje doživljajem u turizmu	Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment
Upravljanje inovacijama	Veleučilište Baltazar Zapešić
Upravljanje ljudskim potencijalima	Sveučilište VERN
Upravljanje odnosima s javnošću	Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment
Upravljanje poslovnim komunikacijama	Sveučilište VERN

Izvor: Mozvag (2022)

Uvidom u sadržaj studijskih programa koje nude privatne institucije može se zaključiti kako postoje određena područja koja također nisu pokrivena našim SDSS Menadžment programima. Najzastupljeniji studijski programi su oni koji se tiču **financija** postoji u ponudi EFST-a, nakon čega slijede programi koji se tiču **turizma**, a koji nisu u ponudi kroz naše SDSS **Menadžmenta**, **marketinga** i **komunikacija** što također ne postoji u ponudi EFST-a te

menadžmenta koji postoji u ponudi EFST-a. Ostali programi koji su manje zastupljeni, a ne postoje u ponudi EFST su: sport, poduzetništvo, IT i javni sektor. Općenito, može se zaključiti kako EFST nudi manje specijalizirane, tj. opće programe koji su u suprotnosti sa samim nazivom studija – specijalistički diplomski studij.

Temeljem analize javno dostupnih podataka, može se zaključiti da broj studenta SDSS u Hrvatskoj bilježi blagi porast, a posebice da raste broj studenata na privatnim institucijama.

Dodatno, potrebno je naglasiti kako analiza postojećeg SDSS Menadžment ne daje informaciju o njegovom usklađenju s preporukama nadležnih strukovnih udruženja iako za svaki smjer postoje korespondentna nacionalna i međunarodna udruženja, pa čak i certifikati. Kreiranje takve mreže implicira bolju povezanost studija i prakse, te može rezultirati povećanom zapošljivosti studenata i vidljivosti programa.

Analiza usporedivih ekonomskih programa u inozemstvu

S obzirom na strukturu hrvatskog obrazovnog sustava u kojem se diplomatska razina dijeli na diplomski sveučilišni i specijalistički diplomski stručni studij, teško je pronaći programe koji bi odgovarali razini CROQF 7.1.– specijalistički stručni diplomski studij. Stoga je u analizi i usporedbi studija sa srodnim ekonomskim programima u inozemstvu kratko prikazana struktura donekle usporedivih studija u zemljama u okruženju (EU te Srbija i Bosna i Hercegovina).

EU - Slovenija

U Sloveniji, na javnim sveučilištima (Ljubljana, Maribor, Primorska) postoji samo preddiplomski stručni studij bez mogućnosti nastavka studija na diplomskom stručnom studiju. Svi ponuđeni diplomski programi su na sveučilišnoj razini (SQF 8; EQF 7). Privatna sveučilišta (Nova Gorica, Novo mesto), kao i poslovne škole i privatni fakulteti nude obrazovne programe na 2. razini (*Master degree*) (EQF 7) nakon završetka preddiplomskog studija. U svim programima se naglašava specijalizacija, usklađenost s potrebama tržišta rada, značajan udio praktičnog dijela nastave (u različitim oblicima). Struktura raspoloživih studija je raznovrsna, a svima je zajednička **specijalizacija** u određenom području te prilagodba prepoznatim suvremenim trendovima uz nastavu na engleskom jeziku (npr. *Master in Engineering and Management* – School of Engineering and Management, Sveučilište Nova Gorica; *Master in management of smart cities*, DOBA business school, Maribor, *MA in international business and sustainable development*, International business School, Ljubljana). Ipak, **najzastupljenija su područja poslovna ekonomija, međunarodno poslovanje i održivi razvoj, digitalni marketing, menadžment javne uprave, menadžment odgojno-obrazovnih institucija.**

Zanimljivo je da se pretraživanjem dostupnih sekundarnih podataka ne mogu naći sve potrebne informacije oko strukture takvih studijskih programa. Kako bi se dobile informacije o programu, kolegijima koji su uključeni u program, strukturi samih predmeta te izvedbenim planovima, potrebno se registrirati i zatražiti brošuru i/ili dodatne informacije. Brošure koje su dostupne u pravilu obuhvaćaju informacije o trajanju programa (1 ili 2 godine), načinu izvođenja (kontaktna nastava ili nastava online), cijeni studija (po semestru), te jezik na kojem se studij izvodi (slovenski i engleski, iako dominira engleski jezik). Više strukovno obrazovanje (SQF 7; EQF 6) dostupno je na većem broju (visokih) poslovnih škola i Sveučilišta (Ljubljana), a najčešće se radi o specijaliziranim programima namijenjenim profesionalcima u određenim djelatnostima (odgoj i obrazovanje, javna uprava) u obliku jednogodišnjih master studija (MFDPS, Celje, Visoka škola za poslovne vede, Ljubljana). Ova razina se nalazi između preddiplomskog stručnog studija te specijalističkog diplomskog stručnog studija prema HKO. U kontekstu specijalizacije potrebno je spomenuti i master program Fakulteta društvenih znanosti (Sveučilište u Ljubljani) – Upravljanje ljudskim potencijalima, znanjem i organizacijom (1 godina, 60 ECTS). Ipak, iz podataka je vidljivo kako se ovo smatra „starim“ programom, a u oblikovanju novih (koji će u ponudi biti od ak. god. 2022/23) ne postoje jednogodišnji master programi. U tablici je prikazan pregled strukture programa za koje su bile dostupne određene informacije:¹

¹ Detaljni pregled kolegija za sve prikazane studije nalazi se u prilogu 1 – tablični prikaz analiziranih studija

Tablica 7 Pregled strukture programa u Sloveniji

Institucija	Program	SQF/ EQF	Preduvjeti	Trajanje/ECTS	Završni rad	Predmeti	Naziv	Cijena	Dodatne informacije
MFDPs Celje	Vođenje i kvaliteta u obrazovanju	SQF 8/ EQF 7	ECTS – 180 uz polaganje razlike od 60 ECTS/240 ECTS	1 god/60 ECTS	Magistarski rad (24 ECTS)	3 obvezna i 3 izborna predmeta (na raspolaganju 14)	Magistar menadžmenta obrazovanja	3500 EUR	Mix online i kontaktne nastave -ENG
International business school Ljubljana	Međunarodno poslovanje i održivi razvoj	SQF 8/ EQF 7		2 godine /120 ECTS	Magistarski rad 30 ECTS	1. godina 6 obveznih i 2 izborna 2. godina 3 obvezna i 1 izborni + magistarski rad (ukupno 5 izbornih na raspolaganju)	MA International business and sustainable development	Cijena za 1 godinu 2800 EUR = 5600 EUR	Naglasak na sustainable development, za upravljačke pozicije u različitim organizacijskim sustavima, naglasak na specifičnim znanjima, najmanje 15 studenata da se program izvodi
UNILJU/Faculty of social sciences	Upravljanje organizacijama, ljudskim resursima i znanjem	SQF 8/ EQF 7	ECTS 240	1 god/60 ECTS	Magistarski rad (24 + 6 ECTS)	Zajednička 2 obvezna, 1 izborni i magistarski rad. 3 modula: Menadžment i razvoj organizacije; Menadžment ljudskih resursa i znanja, Menadžment javnih i neprofitnih organizacija (svaki po 2 obvezna predmeta). Na izboru 2 izborna predmeta	Master of sociology	4000 EUR	ENG – part time/ SLO – full time
Visoka škola za poslovne vede	Marketing management i menadžment i informatika	SQF 8/ EQF 7	180 ECTS	2 god 180 ECTS	Magistarski rad 12 ECTS	1 god 8 obveznih, 2 god 3 obvezna i 4 izborna (od 13 ponuđenih)	Magister poslovnih veda	Upisnina 190 EUR /godini-	Specijalizacija/prilagodba izvođenja nastave – komb online i kontaktne – međunarodno priznata diploma

EU – Velika Britanija, Švicarska, Njemačka, Italija

Pregled dostupnih obrazovnih programa u EU ukazuje na nepostojanje programa koji bi u potpunosti bio usporediv sa specijalističkim diplomskim stručnim studijima. *Professional studies* su u pravilu organizirane na preddiplomskoj razini, a diplomatska razina je koncentrirana na ponudu Master programa. Analizom programa nakon preddiplomske razine (najčešće intenzivni programi u trajanju od 1 do 2 godine) vidljiv je široki raspon tema, posebno u polju ekonomije. Naglasak svih programa je na prilagodbi specifičnim potrebama polaznika, rad u malim grupama, fleksibilna organizacija nastave, kombinirana organizacija nastave, dvojne diplome, mogućnost studiranja na više lokacija i sl. Dodatno, programi koji bi po svojoj strukturi bili zanimljivi za usporedbu sa specijalističkim diplomskim stručnim studijem EFST najčešće objavljuju samo osnovne informacije te je za svaku dodatnu informaciju potrebno napraviti registraciju, bilo da se radi o popisu kolegija, cijeni studiranja, izvedbenim planovima, mogućnostima plaćanja i sl.). Ipak, za dio programa dostupne su osnovne informacije. Potrebno je naglasiti kako prevladavaju dvogodišnji programi (MSc), ali dostupna je ponuda i jednogodišnjih programa u kojima se naglašava veliki broj predavača stručnjaka iz prakse te mogućnosti sudjelovanja u dodatnim aktivnostima (bootcamp, konferencije, seminari, savjetovanje 1 na 1 i sl.), uz dodatno plaćanje.

Za sve programe se navodi kako su aktualni, prilagođeni tržištu rada i u skladu s najnovijim trendovima, a većina se oslanja na korištenje digitalne tehnologije kako u online programima tako i u programima s kontaktnom nastavom. Dodatno, u većini međunarodnih škola nude se i MA (Master of art – najčešće jednogodišnji programi) i MSc (Master of science – dvogodišnji programi) u području ekonomije, koja spada u polje društvenih znanosti. MA studiji su donekle liberalniji i kombiniraju teoriju i praksu uz izučavanje specifične teme unutar područja interesa, za razliku od MSc studija koji su usmjereni na izučavanje teorije i znanstveno istraživački rad. U tom kontekstu moguća je okvirna usporedba specijalističkih diplomskih stručnih studija s MA studijima u EU. Potrebno je naglasiti kako je završetkom dijela MA studija ipak moguće nastaviti obrazovanje na poslijediplomskoj specijalističkoj razini (1 godina 60 ECTS) ili 3 razini (doktorat znanosti).

U tablici u nastavku prikazane su kratke informacije o donekle usporedivim programima u EU.

Tablica 8 Pregled strukture programa u EU

Institucija	Program	SQF /EQF	Preduvjeti	Trajanje/ECTS	Završni rad	Predmeti	Naziv	Cijena	Dodatne informacije
Bayes business school, University of London(prije CASS)	imaju najširi raspon Msc i MA programa u EU 24 Master programa iz poslovne ekonomije	EQF 7 MA	bachelor	1 god mastera preduvjet za MBA ili PhD 180 kredita (korespondira sa 90 ECTS) moguće nastaviti na drugu godinu (Konverzija u Msc)	-	Aktuarni menadžment; Bankarstvo i međunarodne financije; Charity accounting i financijski menadžment; Charity marketing i fundraising Korporativne financije; Menadžment digitalnih lanaca opskrbe; Poduzetništvo; Executive master in medical leadership; Executive master in leadership Financije; Inovacije, kreativnost i leadership; Međunarodno računovodstvo i financije; Međunarodni biznis; Upravljanje investicijama; Menadžment; Marketing strategije i inovacije; NGO menadžment /Filantropija, grantmaking i društvene investicije.....	MA	6800 GBP (1 god- postgraduate diploma) + 3900 GBP (2 godina Msc konverzija).	Kombinacija full time (12 mj), part time (24 mj), online - 30 master programa ukupno (uz PE, nekretnine, energetika i transport i aktuarska znanost)
EU Business school – Switzerland na više lokacija i u suradnji s lokanim sveučilištima	Velika ponuda mastera iz područja ekonomije na više lokacija i u suradnji s lokanim sveučilištima (Barcelona, Geneva, Montreux, Minhen i online)	EQF 7 60-90 ECTS	Preddiplomski 180 ECTS / 240 ECTS	1 god	University Msc by Universidad Catolica San Antonio de Murcia + MA from EU business school	Menadžment, Marketing, financije, Tourism and hospitality management, Inovacije i poduzetništvo, Digitalno poslovanje, Digitalni marketing, transformacija i design thinking, Poslovna analitika i podatkovne znanosti.	MA	Npr. Master in Marketing Barcelona 4600 EUR/term /ukupno 3 terms u 1 god= 13.800 EUR	1 god full time/ 2 god part time ENG, organizacija konferencija za top liderima globalnih kompanija – dostupne studentima (20% polaznika osniva vlastita poduzeća)
International university of applied sciences , Berlin, Njemačka	Primjer Inovacije i poduzetništvo Msc – 120 ECTS Ukupno 17 master programa	EQF 7	180 ECTS prosjeck tijekom preddiplomskog studija satisfactory (grade c)	1 -2 godine / 60 / 120 ECTS	Master rad i kolokvij 30 ECTS	Master Inovacije i poduzetništvo 1 Semestar: 6 obveznih po 5 ECTS 2. semestar: 5 obveznih i seminar po 5 ECTS 3. semestar: 2 obvezna i 2 izborna (5 i 10 ECTS) 4. semestar Magistarski rad i ispit – 30 ECTS Ukupno 10 izbornih u ponudi	MA	539 EUR mjesečno = 12.900 EUR (plaćanje unaprijed 50% popusta)	ENG jezik Online studij Upisom dobiju pristup dijelu predmeta- status studenta dobiju kad polože 50% ECTS Postoji cijeli izvedbeni i studijski program u PDFu
IUAS Berlin - nastavak	Primjer Master Marketing management – dualna diploma s London south bank university	EQF 7	210 ECTS za 1 godišnji ili 180 ECTS za 2 godišnji program	(1 ili 2 god) 60 / 120 ECTS	Magistarski rad 15 ECTS	1. Semestar: 5 obveznih i seminar po 5 ECTS Semestar 1 obvezni 1 izborni i magistarski Izbor od 9 izbornih po 10 ECTS 2.	MA	9000 EUR (749/mjesečno), popust 50% za plaćanje unaprijed	Upisom dobiju pristup dijelu predmeta- status studenta dobiju kad polože 50% ECTS
Rome business school	Praktično orijentirano obrazovanje –master iz Marketinga	6 programa iz marketinga		-	-	Engleski jezik Postoji Professional master in corporate communication – uključuje i 7dnevni bootcamp uz dodatno plaćanje	MA	-	Nema informacija – ostaviti kontakt podatke Online i kontaktna nastava ili kombinacija

Zemlje u okruženju – Bosna i Hercegovina

Osim sustava javnih sveučilišta djeluje i veći broj privatnih visokoobrazovnih institucija od kojih je dio orijentiran na područje ekonomije. Visoko obrazovanje funkcionira po Bolonjskom principu ali ipak ne postoji klasifikacija na sveučilišne i specijalističke stručne diplomske studije. U prvom, preddiplomskom ciklusu, i unutar polja ekonomije, postoje programi koji traju 3 i 4 godine, dok u drugom poslijediplomskom ciklusu i ovdje najveći broj programa traje 2 godine i ukupno 120 ECTS. Stečena titula je magistar znanosti. Ipak, postoji dio specijalističkih studija u trajanju od 1 godine koji nose titulu specijalista za određeno područje unutar određenog polja. Takvi programi postoje i unutar polja ekonomije. Uvjet za upis na jednogodišnje diplomske studije je završena preddiplomska razina s 240 ECTS (4 godišnji studij). Gotovo sva javna i privatna sveučilišta i fakulteti nude veći broj takvih studija u području poslovne ekonomije i to u „uobičajenim“ područjima: Menadžment, Marketing, Računovodstvo i financije, Menadžment javnog sektora i uprave, Menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Poslovna informatika i sl. Međusobno se djelomično razlikuju u studijskim programima kroz (barem prividno) specijalizaciju kako u obveznim (npr. Menadžment u javnoj upravi, Vodstvo) tako i izbornim predmetima (Napredni financijski menadžment, Procjena vrijednosti poduzeća, Poslovanje malih i srednjih poduzeća)

U tablici u nastavku prikazane su kratke informacije o donekle usporedivim programima u BiH.

Tablica 9 Pregled strukture programa u BiH

Institucija	Program	SQF/EQF	Preduvjeti	Trajanje/ ECTS	Završni rad	Predmeti	Naziv	Cijena	Dodatne informacije
EF Mostar	Diplomski 1 godišnji studij Poslovna ekonomija	VII st	ECTS – 240 ECTS	1 god /60 ECTS	Diplomski rad (12 ECTS)	1 semestar 3 obvezna 2 izborna i stručna praksa 2 semestar 2 obvezna 1 izborni i diplomski rad (ukupno na raspolaganju 9 izbornih)	Magistar ekonomije	950 KM / semestru = 1900 KM	Postoji 5 programa: Menadžment, Marketing, Računovodstvo i financije, Poslovna informatika, Poslovanje s europskom unijom
Univerzitet modernih znanosti CKM -Mostar	Poslovni resursi – smjer Poslovna ekonomija	VII st	ECTS – 240 ECTS	1 god /60 ECTS	Diplomski rad /Magistarski rad (20 ECTS)	1 semestar 5 obveznih 1 izborni i seminar: Makro upravljanje 2 semestar 1obvezni 1 izborni i i seminar iz Industrijske ekologije + Izbor sa drugog smjera na II ciklusu studija + diplomski rad	Magistar poslovne ekonomije	-	Imaju veliki broj specijaliziranih diplomskih studija (1 i 2 godišnjih) npr. Menadžment u građevinarstvu, sportu, zdravstvu
LOGOS MOSTAR	Poslovna ekonomija – preddiplomski studij 7 smjerova*	VII st	matura	4 god /240 ECTS	Završni rad (4ECTS)	4 GODINA 1 semestar 4 obvezna i 2 izborna 2 semestar 3 obvezna i 2 izborna +završni rad	Prvostupnih poslovne ekonomije s 240 ECTS	1450 KM /Semestru = ukupno 11.600 KM	SVAKI izborni predmet ima po tri izbora – ne može se birati van toga Nestandardni* Korporativno komuniciranje, Menadžment javnog sektora i uprave

Zemlje u okruženju – Srbija

Sustav visokog obrazovanja u Srbiji je organiziran po Bolonjskom procesu uz razlikovanje sveučilišnih i stručnih studija, pri čemu sveučilišni studiji u pravilu traju 4 godine. Stručni preddiplomski studiji traju 3 godine uz 180 ECTS. Ipak, nakon završetka moguće je nastaviti na višoj razini kroz Specijalistički studij (1 godina i 60 ECTS, ili Master – 2 godine 120 ECTS). Ponuda specijalističkih studija je raznovrsnija kroz sustav visokih poslovnih škola uz najveću koncentraciju u Beogradu (Visoka poslovna škola stručnih studija Beograd; Belgrade business school, Megatrend univerzitet Beograd, Beogradska akademija poslovnih i umjetničkih stručnih studija i sl.). I ovdje, kao i kod analize podataka iz drugih zemalja, vidljiva je razlika u organizaciji obrazovanja nakon završene 1 razine stručnih studija i ne postoji program koji bi bio u potpunosti usporediv sa Specijalističkim diplomskim stručnim studijem kakav izvod EFST. Uspoređujući podatke o donekle usporedivim studijima vidljivo je postojanje Specijalističkih i Master studija koji su fokusirani na uobičajene cjeline unutar Opće i poslovne ekonomije (Ekonomija, Poslovna ekonomija, Menadžment, Marketing, Računovodstvo, Financije, Poduzetništvo), ali i programa koji nude specijalizaciju unutar nekog od područja, najčešće javne uprave i poreznih i carinskih sistema. Većina specijalističkih studija je organizirana na srpskom jeziku dok se masteri izvode i na srpskom i na engleskom jeziku. Nije naglašeno postojanje velikog broja online studija.

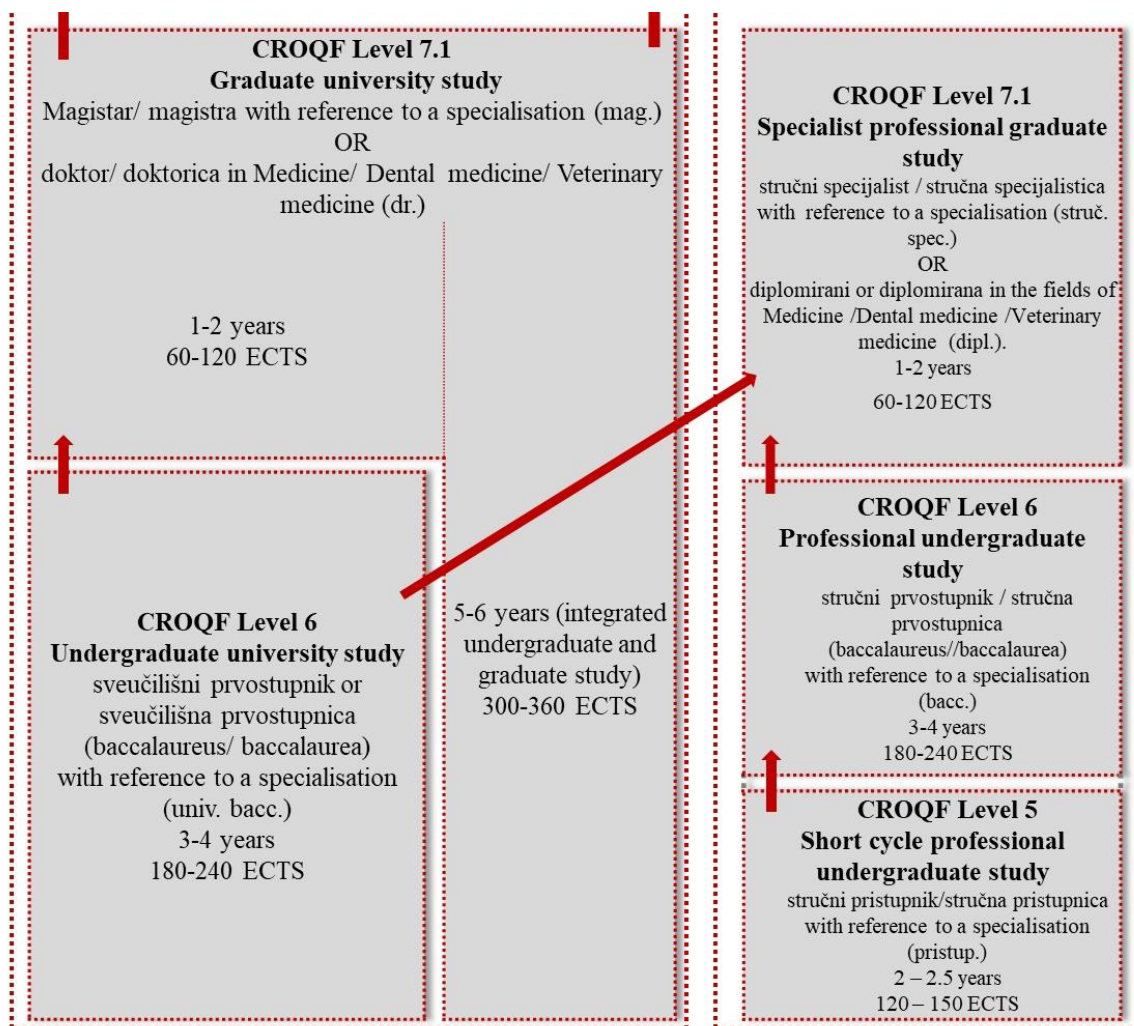
U tablici u nastavku prikazane su kratke informacije o donekle usporedivim programima u Srbiji.

Tablica 10 Pregled strukture programa u Srbiji

Ins titu	Program	SQF/EQF	Preduvjeti	Trajanje/ECTS	Završni rad	Predmeti	Naziv	Cijena	Dodatne informacije
Beogradska akademija poslovnih i	Računovodstvo, kontrola i revizija	-	-	1 god /60 ECTS	Završni rad (4 ECTS)	1 semestar 3 obvezna 2 semestar 1 obvezni 2 izborna, stručna praksa i projektni rad (4 ECTS) i završni rad (4 ECTS) (ukupno na raspolaganju 6 izbornih)	Specijalista strukovni ekonomista	1.500 EUR za strance	Dodatni troškovi kod ponavljanja godine 500 EUR
Beogradska akademija poslovnih	Javna uprava, poreski i carinski sistemi	-	-	1 god /60 ECTS	Završni rad (4 ECTS)	1 semestar 3 obvezna 2 semestar 1 obvezni 2 izborna, stručna praksa i projektni rad (4 ECTS) i završni rad (4 ECTS) (ukupno na raspolaganju 6 izbornih)	Specijalista strukovni ekonomista	1.500 EUR za strance	Dodatni troškovi kod ponavljanja godine 500 EUR
MEGATREND UNIVERZITET	Fakultet za poslovne studije - Master akademske poslovne studije	-	-	1 god /60 ECTS	Završni rad (15 ECTS)	2 smjera – Međunarodno poslovanje i Menadžment i biznis svi 2 obvezna predmeta+ po 2 obvezna po smjeru + 3 izborna (od 5 raspoloživih) + završni rad	Master ekonomista	-	Osim ovog postoji i zajednički studij sa Geoekonomskim fakultetom istog univerziteta – Bankarstvo i financije Nema dostupnih informacija o cijeni, preduvjetima i razini obrazovanja

Zaključak

Zaključak provedene analize dostupnih obrazovnih programa u zemljama u okruženju je kako **ne postoje studiji koji bi u potpunosti bili usporedivi s SDSS Menadžment kakav provodi EFST**, što je posljedica organiziranja sustava visokog obrazovanja u Hrvatskoj u kojoj je izjednačen broj ECTS bodova i stupanj kvalifikacije (CROQF 7.1) na razini stručnih i sveučilišnih studija, kako je prikazano na slici.

Slika 3. HKO razine

Izvor: AZVO (2022)

Dodatno, s obzirom na strukturu studenata koji pohađaju specijalističke diplomske stručne studije i koji studiraju najčešće uz rad, moguće je zaključiti kako takvi student biraju one programe koje je moguće pratiti uz rad te da nisu zainteresirani za odlazak iz mjesta prebivališta i rada. U tom kontekstu, prethodni opisani studijski programi, kako unutar EU tako i u zemljama u okruženju, ne mogu se smatrati značajnim konkurentima Specijalističkom diplomskom stručnom studiju EFST.

Ipak, uočene su određene specifičnosti unutar specijalističkih i master studija unutar EU:

- sve veća specijalizacija tema (neprofitne organizacije, održivi razvoj, obrazovne institucije, inovativno poduzetništvo, sportski menadžment, zdravstveni menadžment...)
- prilagodba specifičnim potrebama studenata (male grupe, fleksibilno pohađanje i organiziranje nastave)
- oblikovanje kombiniranih programa (online + kontaktna nastava)
- dodatne edukacije i sadržaji s renomiranim institucijama ili društvima (dvojne diplome, gostovanja lidera velikih poduzeća ili organizacija, pristup bootcampovima, znanstvenim i stručnim konferencijama)
- uključivanje najboljih poslovnih praksi u izvedbeni program (u suradnji s gostujućim predavanjima stručnjaka iz prakse)
- mogućnosti part-time studiranja (produljenje trajanja i smanjenje obveza, 1 god na 2 god).

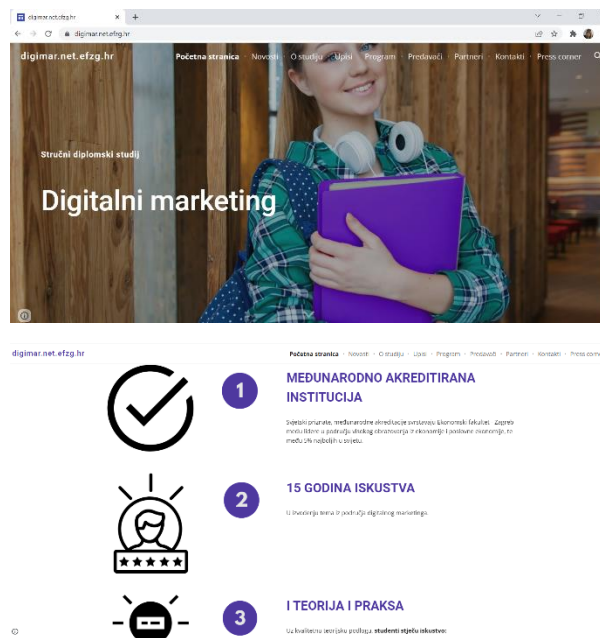
Ove specifičnosti dodatni su elementi u pozicioniranju izvoditelja programa prema ciljanim skupinama korisnika. U tom kontekstu mogu poslužiti kao smjernice za benchmark za oblikovanje specijalističkih stručnih diplomskih studija EFST u skladu s potrebama profila studenata koji te studije i upisuju.

Analiza primjera najbolje prakse

S obzirom na nemogućnost uspoređivanja s inozemnim studijskim programima te s obzirom na to da kao primjer najbolje prakse ne možemo izdvojiti konkretnu instituciju u svim područjima rada, usporedba s najboljim praksama provedena je u skladu sa sljedećim elementima (A-D) izloženima u nastavku.

A. *Prodaja* i prezentacija studijskog programa potencijalnim studentima

S obzirom na način **prodaje** i **prezentaciju** studijskog programa potencijalnim studentima Izdvaja se SDSS Digitalni marketing kojeg izvodi Ekonomski fakultet u Zagrebu (više informacija dostupno na: <https://digimar.net.efzg.hr/>). Jasno i na atraktivan način prezentiran je studentu-orijentiran sadržaj. Ističu se međunarodne akreditacije, iskustvo, praksa, suradnja s poslodavcima te ERASMUS razmjena. Jasno su istaknute (i grafički prikazane) kompetencije koje studenti stječu, certifikati te mogućnost zapošljavanja.

[certifikati]

Studenti se tijekom studija pripremaju za stjecanje certifikata čime povećavaju svoju konkurentnost na tržištu rada.

Google Analytics
Individual
Qualification

Google Ads Certification

Search, Display, Video, Apps, Measurement,
Shopping

Slika 4. SDSS Digitalni marketing EFZG

Izvor: <https://digimar.net.efzg.hr/>

Poseban odjeljak posvećen je i mišljenjima drugih relevantnih osoba o njihovim studijima.

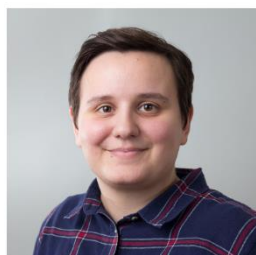
[drugi o nama]

Damir Ciglar,

IMAGO Ogilvy

"Studij ću koristiti da bih prepoznao i privukao najbolje talente u moju agenciju. I pri tome ih već unaprijed naučio kako i na koji način radimo i funkcioniramo. I prenijeti im

Iva Obrovac,

Martian & Machine

"U potpunosti vjerujem u plan i program studija koji donosi nevjerovatnu korist za cijelo tržište. Konstantno govorimo kako nedostaje kadra u digitalnom marketingu, a s

Ivan Tušek,

Saatchi & Saatchi

"Ovaj program je još jedan pokazatelj rada i truda kojeg Ekonomski fakultet - Zagreb ulaže u unapređenje vlastitog kurikula kako bi studenti novih generacija bili u toku s

Slika 5. Drugi o studijskom programu

Izvor: <https://digimar.net.efzg.hr/>

B. Atraktivnost, struktura studija i integriranost u cjelokupno poslovanje visoko obrazovne institucije

Visoko učilište Algebra nudi specijalističke diplomske studije **na engleskom jeziku**. Programi su: Kreativno upravljanje tržišnim komunikacijama i Digitalni marketing. S obzirom na pozicioniranje na tržištu (*stručnjaci za digitalno* već od osnovnoškolskog uzrasta kroz program *digitalni nindža* te široku popularnost svog zaposlenika Tonija Miluna među osnovnoškolcima, a posebno srednjoškolcima) koriste sličan koncept u komunikaciji svojih programa i na mrežnim stranicama. Posebno ističu kako su najkvalitetniji stručni studij u Hrvatskoj jer nude fleksibilnost u načinima plaćanja studija, imaju visoku stopu zapošljivosti studenata, široku mrežu međunarodne suradnje te atraktivna zanimanja.

Dodatno, Algebra ima odjel koji se aktivno bavi *prodajom* uz direktnu komunikaciju s potencijalnim studentima. Primjerice, kad potencijalni student označi Algebru kao jedan od izbora, Algebri prodajni tim ga kontaktira te gotovo odmah nudi dodatne informacije o studiju i mogućnostima studiranja uz mogućnost izbora osobnog ili online neobvezujućeg sastanka.

Neki dijelovi mrežnih stranica Algebre prikazani su u nastavku.

<h3>Zašto studirati na Algebri</h3> <p>Mi te pripremamo za digitalna zanimanja na globalnom tržištu rada</p> <p>Saznaj više</p>	 <h4>Najkvalitetniji stručni studij u Hrvatskoj</h4> <p>Prema rezultatima sustava sveukupne kvalitete institucije koji provodi Agencija za znanosti i visoko obrazovanje, AZVO, kroz postupak reakreditacije proglašeni smo najkvalitetnijim stručnim studijem u Hrvatskoj.</p>	 <h4>Brojne pogodnosti i mogućnosti financiranja</h4> <p>Za vrijeme studija imat ćeš priliku naučiti i položiti svjetski priznate certifikate, a dobit ćeš i Dreamspark Premium pretplatu na preko 160 Microsoftovih proizvoda.</p>	 <h4>96% uspjeha u zapošljavanju</h4> <p>96% naših diplomiranih studenata zaposleni su u stru 3 mjeseca nakon završetka studija.</p>
--	--	--	---

Slika 6 Web stranice Algebre

Izvor: algebra.hr

Atraktivnost dodatno podižu i ponudom certifikata koji su dostupni unutar studijskog programa, za razliku od prethodno spomenutog SDSS-a *Digitalni marketing* (EFZG) gdje se studenti pripremaju za stjecanje certifikata, ali to nije moguće steći u sklopu programa.

Slika 7 Isticanje mogućnosti certificiranja

Izvor: <https://www.algebra.hr/>

Prilikom prezentacije programa studentima, putem mrežnih stranica, jasno navode neke od poslova za koji se studenti pripremaju poput: Specijalist za strateški digitalni marketing, Specijalist za vizualizaciju podataka, Marketinški strateg za društvene mreže, Specijalist za analizu društvenih mreža te Specijalist za marketinšku big data analizu.

U nastavku je prikaz dijela mrežnih stranica.

STRUČNI STUDIJ DIGITALNI MARKETING

ZAŠTO BAŠ OVAJ STUDIJ?

Stručni diplomski studij digitalnog marketinga:

- Studentima daje sposobnost strateškog razmišljanja i daje im širu sliku o svim aspektima marketinga i odlučivanja temeljenog na podacima.

- Uči studente slušati se podacima praktično i strateški kao osnovom za sve procese donošenja odluka

- Studente uči razmišljati izvan zadanih okvira putem kolegija o kritičkom razmišljanju i dizajnu razmišljanja („design thinking“). Kolegiji međunarodnog marketinga navodi ih na razmišljanje izvan granica vlastite zemlje.

- Studente osposobljava za donošenje odluka i osmišljavanje inovacija proizvoda, usluga i poslovnih modela primjenjujući disruptivne tehnologije.

- Priprema studente za napredne uloge u marketinškim timovima i agencijama.

ŠTO ČEŠ NAUČITI NA STUDIJU DIGITALNOG MARKETINGA?

Na diplomskom studiju nastavljajući se usavršavati u području koje voliš. Prenijet ćemo ti napredna i aktualna znanja i vještine koje poslodavci danas traže. Ovo je samo kratki pregled onoga što ćeš naučiti:

ANALIZA DRUŠTVENIH MREŽA

Naučit ćeš analizirati društvene mreže i koristiti se mrežnom metrikom.

STRATEGIJE DIGITALNOG MARKETINGA

Naučit ćeš provesti digitalna marketinška rješenja na strateškoj razini i steći razumijevanje strateškog marketinga u cjelini.

PRIMJENA TEORIJE IGARA

Saznat ćeš kako primijeniti teoriju igara u digitalnom marketingu i poslovanju, ali i u donošenju svakodnevnih odluka.

POSLOVNA ANALIZA

Usavršit ćeš analitičke vještine međuljudske i poslovne komunikacije u digitalnom marketingu.

SUSTAVI POSLOVNE INTELIGENCIJE

Otkrit ćeš kako se razvijaju sustavi ranog upozorenja, vrijednosti trenutnog i budućeg budžeta klijenata, sustavi za interakcije s potrošačima i sustavi preporuka.

ANALIZA PODATAKA

Ovladat ćeš analizu podataka, poput povezivanja signala, događaja, opažanja.

NEKI OD POSLOVA ZA KOJE TE PRIPREMAJO

SPECIJALIST ZA STRATEŠKI DIGITALNI MARKETING

Budi osoba s odgovorima na sva pitanja kod pripreme budžeta, izbora marketinških kanala i pripreme kampanja.

TRAJANJE STUDIJA:
4 semestra (2 godine)

TRAJANJE SEMESTRA:
15 tjedana nastave
+ 8 ispitnih tjedana

UKUPNI BROJ ECTS BODOVA:
120

STRUČNI NAZIV:
Stručni specijalist digitalnog marketinga
/ Stručna specijalistica digitalnog marketinga (struč. spec. dig. mark.)
Stručni naziv na engleskom jeziku:
odgovara stupnju Professional Master
(engl. Professional master of Digital Marketing, skraćeno P.M.Dig.Mark.)

MARKETINŠKI STRATEG ZA DRUŠTVENE MREŽE

Očekuje te širok spektar aktivnosti vezan za najvažniji marketinški kanal na kojem konkurencija svakodnevno jača.

SPECIJALIST ZA ANALIZU DRUŠTVENIH MREŽA

O zaključcima koje donosi ovaj stručnjak ovisi razina uspjeha svake digitalne kampanje na društvenim mrežama.

SPECIJALIST ZA VIZUALIZACIJU PODATAKA

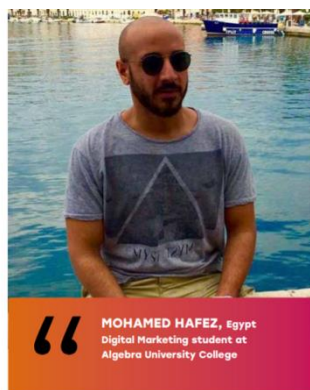
Radiš češ na prikazivanju kompleksnih podataka na pametan i primjeren način.

SPECIJALIST ZA MARKETINŠKU BIG DATA ANALIZU

Stručnjak koji pomaže donijeti ispravne poslovne odluke otkrivajući nepoznate poveznice, trendove tržišta, želje potrošača i skrivene obrasce u velikim skupovima podataka.

Po završetku studija, znat ćeš sve o digitalnom marketingu na strateškoj i taktičkoj razini – od provođenja analize društvenih mreža do pomicanja granica novih i postojećih rješenja u digitalnom marketingu koristeći se istraživanjem i eksperimentiranjem i služeći se razumijevanjem podataka i inovacijama.

“ MOHAMED HAFEZ, egypt Digital Marketing student at Algeba University College

Mohamed Hafez trenutno pohađa zadnju godinu studija digitalnog marketinga. Preselio se u Hrvatsku iz Egipta kako bi upisao diplomski studij, a prethodno je već bio stručnjak za odnose s javnošću, podatkovnu analizu i marketing. Prethodno poslovno iskustvo naglo ga je na specijalizaciju iz digitalnog marketinga i zanimanje za procese digitalne transformacije.

Nastavni plan Specijalistički diplomski stručni studij DIGITALNI MARKETING

1. Godina

Predmeti	Sati	ECTS
Inovativni projekt 1 - ideja i planiranje proizvoda / usluga	30	8
Bihevioralna ekonomija	60	6
Strateški marketing	60	6
Marketinški podaci i metrike	60	5
Osnove prodaje i pregovaranja	60	5

Predmeti	Sati	ECTS
Inovativni projekt 2 - Razvoj proizvoda ili usluga	15	6
Međunarodni marketing	60	5
Teorija igara u marketingu	60	4
Menadžment i Leadership	60	5
Komunikacijsko iskustvo	60	5
Poduzetništvo	60	5

2. Godina

Predmeti	Sati	ECTS
Inovativni projekt 3 - go to market strategije	15	6
Upravljanje inovacijama i razvoj proizvoda i usluga	60	6
Digitalna transformacija i disruptivni poslovni modeli	45	4
Upravljanje markom u digitalno doba	60	5
CRM i marketing automatizacija	60	4
Alternativni marketinški kanali i metode	60	4
Analitički softverski alati u marketingu	60	4
Kreativnost i kritičko mišljenje	60	4

Predmeti	Sati	ECTS
Diplomski rad	0	22
Analiza mreža i socijalni CRM	60	4
Umetna inteligencija u marketingu	60	4
Vizualizacijski softverski alati u Dizajn razmišljanje	60	4

Slika 8 Prezentacija SDSS programa

Izvor: <https://www.algebra.hr/visoko-uciliste>

C. Specijalizacija studijskih programa

U usporedbi s dobrim praksama potrebno je istaknuti i hrvatsko visoko učilište Edward Bernays University College. Specifičnost ovog visokog učilišta je to što osnovano od strane PR agencije na koju se oslanjaju u više sfera svog poslovanja direktno povezujući iskustvo iz prakse s obrazovnim programom (više na: <https://www.bernays.hr/Home/Page/hr-HR?name=izved-plan-nastave-turizam>). Uvidom u organizaciju SDSS Upravljanje doživljajem u turizmu jasna je njihova određenost ka specijaliziranim programima. Pregled sadržaja, tj. predmeta ukazuje na posebno osmišljene i specijalizirane (barem po nazivu) predmete kao, primjerice, *Strategije turističke promocije*, *Hrvatska kao brend*, *Animacija u turizmu*, *Offline i online storytelling* i sl.

Važno je naglasiti kako je u okviru obveznih predmeta i *Metodologija društvenih znanosti* u 4. semestru.

PRVA GODINA					
SEMESTAR 1. (zimski)					
Red. br.	Šifra	Kratika	Kolegij	Nositelj	P+V
Obvezni kolegiji					95+55
1.	21401	UPID	Upravljanje iskustvom i doživljajem	Romana Lekić	15+15
2.	21402	TRUT	Trendovi turizmu	Katarina Miličević / Larisa Dukić	15+15
3.	21403	PSIKO	Psihologija komuniciranja	Mia Flander Tadić	30+0
4.	21404	OCTL	Organizational culture and transformational leadership (en.)	Mirela Sučić Čevra	20+10
5.	21405	EKTUR	Ekonomika turizma	Damir Novotny	15+15
6.	21406	PUPDO	Praktikum za upravljanje doživljajem I	Romana Lekić / Krešimir Dabo	0+120
Izborni kolegiji (odabire se najmanje 12 ECTS boda, najmanje tri kolegija)					
11.			Izborni kolegij 1		
12.			Izborni kolegij 2		
13.			Izborni kolegij 3		

SEMESTAR 4. (ljetni)					
Studenti koji su upisali parcijalni upis, u ljetnom semestru upisuju kolegije ovisno o broju položenih ECTS bodova sukladno Odluci Stručnog vijeća o upisu kolegija više godine.					
Red. br.	Šifra	Kratika	Kolegij	Nositelj	P+V
Obvezni kolegiji					15+75
9.	21418	MEDZ	Metodologija društvenih znanosti	Lana Ciboci Perša / Mia Flander Tadić	15+15
10.	21419	STPR	Stručna praksa	Katarina Miličević	0+300
11.	21420	DRAD	Diplomski rad		0+125
Ukupno opterećenje predavanja, vježbi i prakse 1. godine					60

kolegiji zimskog semestra.					
Red. br.	Šifra	Kratika	Kolegij	Nositelj	P+V
Obvezni kolegiji					105+10
1.	21411	STUP	Strategije turističke promocije	Doris Peručić / Jadranka Gojanić	15+15
2.	21412	POKRI	Poduzetništvo u kreativnim industrijama	Daniela Angelina Jelinčić	15+15
3.	21413	HRBR	Hrvatska kao brend	Dejan Gluvačević / Božo Skoko	15+15
4.	21414	UPPT	Upravljanje prostorom u turizmu	Jasenska Kranjčević	15+15
5.	20415	UPRT	Upravljanje prodajom u turizmu	Katarina Miličević / Sabina Storjak Hrzić	15+15
6.	20416	ANTU	Animacija u turizmu*	Romana Lekić	15+15
7.	21417	RUTUR	Ruralni turizam	Dejan Tubić	15+15
		UPRPR	Upravljanje projektima**	Dejan Gluvačević	20+10

Slika 9 Prikaz kolegija sadržanih unutar studijskog programa Bernays

Izvor: <https://www.bernays.hr/Home/Page/hr-HR?name=izved-plan-nastave-turizam>

Prema specijalizaciji može se izdvojiti i SDSS **Upravljanje poslovnim komunikacijama** koji se izvodi na VERN viskom učilištu, a koji je namijenjen obrazovanju stručnjaka za upravljanje integriranim poslovnim komunikacijama u uvjetima globalizacije i dominantnog utjecaja masovnih medija, lobističkih skupina, interesnih udruga i javnog mnijenja na poslovanje i

tržišno pozicioniranje poslovnih subjekata. Već po samo opisu ovog SDSS studija vidljiva je orijentacija prema usko fokusiranoj specijalizaciji koja, djelomično ulazi i u kategoriju zanimanja koja nisu prisutna u Hrvatskoj (kao npr. Lobist).

Kao i kod prethodnog primjera i ovdje je vidljiva specijalizacija i ponuda, bar na prvi pogled, zanimljivih predmeta koji studij čine **atraktivnim**, kao npr. *Psihologija komuniciranja, Design thinking, Manipulacija i komuniciranje, Potrošači, Tržište i javno mnijenje, Community menadžment* i sl.

1. godina ■

1. semestar

Naziv predmeta	P	V	ECTS
Obavezni predmeti			
Uvod u integrirane komunikacije	15	15	6
Integrirano marketinško komuniciranje	15	15	5
Odnosi s javnošću u integriranim komunikacijama	15	15	5
Teorija masovnih medija	15	15	5
Psihologija komuniciranja	15	15	5
Izborni predmet	15	15	4
	90	90	30
Izborni predmeti			
Odabrana poglavlja psihologije menadžmenta*	15	15	4
EU politike financiranja i EU terminologija*	15	15	4
Konkurentnost, inovativnost i razvoj*	15	15	4
Popularna kultura i medijska pismenost*	15	15	4
Design Thinking*	15	15	4

2. semestar

Naziv predmeta	P	V	ECTS
Obavezni predmeti			
Manipulacija i komuniciranje	15	15	6
Integrirane poslovne komunikacijske strategije	15	15	5
Copywriting	15	15	5
Dizajn u vizualnim komunikacijama	15	15	5
Potrošači, tržište i javno mnijenje	15	15	5
Izborni predmet	15	15	4
	90	90	30
Izborni predmeti			
EU projektni ciklus*	15	15	4
Mediji i odnosi s javnošću u turizmu*	15	15	4
Poslovno ponašanje, komuniciranje i protokol*	15	15	4
Upravljanje odnosima s klijentima*	15	15	4
Upravljanje poslovnim projektima*	15	15	4
Upravljanje stresom*	15	15	4

2. godina ■

3. semestar

Naziv predmeta	P	V	ECTS
Obavezni predmeti			
Strategija brendiranja	15	15	5
Novi održivi trendovi – promocija mode, turizma i civilnog društva	15	15	6
Community menadžment	15	15	6
Krizno komuniciranje i upravljanje trendovima	15	15	5
Politička komunikacija	15	15	4
Izborni predmet	15	15	4
	90	90	30
Izborni predmeti			
EU programi i fondovi*	15	15	4
Kreiranje i upravljanje imidžem slavnih osoba*	15	15	4
Timski rad*	15	15	4
Upravljanje kvalitetom*	15	15	4

4. semestar

Naziv predmeta	P	V	ECTS
Obavezni predmeti			
Metodologija istraživačkog rada	15	15	5
Izborni predmet	15	15	4
Specijalistička praksa	160 sati rada u poduzeću		6
Specijalistički diplomski stručni rad	400 sati rada		15
	30	30	30
Izborni predmeti			
Gerilska komunikacija*	15	15	4
Poslovno savjetovanje / savjetodavne vještine*	15	15	4
Prijava na natječaj (EU modul)*	15	15	4
Start-up menadžment*	15	15	4
Upravljanje organizacijskim promjenama*	15	15	4

Slika 10 Prikaz kolegija VERN

Izvor: https://vern.hr/studiji/diplomska-razina/upravljanje-poslovnim-komunikacijama/nastavni-plan-i-program/?_ga=2.111054661.1942710896.1645637874-351996386.1645637874

Dodatno, i kod Verna je predmet *Metodologija istraživačkog rada* obvezni predmet u zadnjem semestru.

D. Uže geografsko okruženje

S obzirom na prethodno opisane specifičnosti profila studenata koji studiraju na SDSS studijima potrebno je razmotriti i **konkurenciju u užem geografskom okruženju**. U tom smislu ističe se Sveučilište u Splitu, Odjel za stručne studije.

Odjel za stručne studije u ponudi ima dva SDSS programa: Računovodstvo i financije te Menadžment trgovine i turizma.

Za SDSS Menadžment trgovine i turizma prva godina ima zajedničke predmete, dok se na drugoj godini razlikuju moduli Trgovina i poduzetništvo te Turizam i ugostiteljstvo. Navedeni programi djelomično se poklapaju s programima SDSS Menadžment, a s obzirom na upisne kvote može se zaključiti kako se značajan broj studenata koji su odlučili studirati po stručnoj vertikali odlučuje za EFST ili Odjel za stručne studije.

Ne postoje podaci o tome što je studentima prvi izbor prilikom odabira SDSS-a, međutim postoje podaci o prosječnim ocjenama učenika koji upisuju 1. godinu preddiplomskog stručnog studija što može uputiti na određene karakteristike studenata. Prosječne ocjene su učenika koji upisuju Odjel za stručne studije su (ŠeR, 2022):

- 4.02 - Računovodstvo i financije
- 3.98 - Menadžment trgovine i turizma.

Ekvivalentne studije na Ekonomskom fakultet u Splitu upisuju učenici s prosjekom:

- 3.65 - MMP te
- 3.55 - Turističko poslovanje.

Prikaz predmeta za modul Turizam i ugostiteljstvo je u nastavku (Slika 11).

MODUL B – TURIZAM I UGOSTITELJSTVO

III. semestar

Kod	Naziv predmeta	P	S	V	T	ECTS
DTT020	Posebni oblici turizma	30	20	10	0	6
DTT021	Destinacijske menadžment kompanije	30	30	0	0	6
DTT022	Recepcijsko poslovanje	30	0	30	0	6
DTT023	Menadžment odjela hrane i pića	30	0	30	0	6
DTT024	Njemački jezik struke	15	0	45	0	6
DTT025	Talijanski jezik struke	15	0	45	0	6
UKUPNO:		135	50	115	0	30

IV. SEMESTAR

Kod	Naziv predmeta	P	S	V	T	ECTS
DTT026	Specijalistička praksa (redoviti studenti)					12
DTT027	Specijalistička radionica (izvanredni studenti)	15	45	0	0	6
DTT028	Statističke metode (izvanredni studenti)	30	30	0	0	6
DTT029	Završni ispit					18
UKUPNO:		45	75	0	0	30

Slika 11 Prikaz kolegija - Sveučilište u Splitu, Odjel za stručne studije

Izvor: <https://www.oss.unist.hr/studiji/specijalisticki-diplomski-strucni-studij/menadzment-trgovine-i-turizma/nastavni-program>

SWOT

Kao rezultat svih prethodno iznesenih i elaboriranih podataka kreirana je SWOT analiza SDSS Menadžment na EFST u kojoj su naglašeni specifični elementi navedenog studija bez dodatnog uključivanja ostalih organizacijskih i tržišnih aspekata poslovanja.

Snage	Slabosti
<ol style="list-style-type: none"> 1. Atraktivna geografska lokacija 2. Dostatan nastavni kadar 3. Adekvatni prostorni uvjeti 4. Svjesnost uprave i zaposlenika o nužnosti promjena 5. Povećana vidljivost i prepoznatost izvannastavnih aktivnosti od strane studenata i medija (DKU, SPI, Udruga računovođa i financijskih djelatnika SPLIT, itd....) 6. Postojanje značajne mreže neformalnih kontakata s gospodarstvom 7. Dobra ponuda temeljnih znanja u svim SDSS Menadžment programima 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neupravljanje ljudskim potencijalima – centar za razvoj karijera (zaposlenika i studenata) postoji samo na formalnoj razini 2. Nedostatna uža specijalizacija kadra 3. Loša prezentacija SDSS Menadžment (ne postoji informativni dan za studente, mrežne stranice nisu dovoljno informativne, oglasne ploče su zastarjele i prazne, ne postoji adekvatan co-working prostor) 4. Neefikasan interni sustav informiranja i komuniciranja 5. Nezadovoljavajuća struktura, dizajn i sadržaj mrežnih stranica Fakulteta 6. Neusklađen vizualni identitet 7. Izostanak sustavne komunikacije s ključnim dionicima (studenti, gospodarstvo, šira javnost) 8. Nepostojanje formalnog sustava suradnje s gospodarstvom 9. Nepostojanje sustavnog praćenja karijera studenta 10. Nema istaknutih zanimanja po završetku studijskog programa 11. Nema mogućnosti stjecanja certifikata za određene specijalizacije (SDSS Menadžment studenata i nastavnika) 12. Ograničena ponuda SDSS Menadžment studijskih programa 13. Loše napisane provjere ishoda učenja 14. Nedostatno praćenje objavljenih stručnih i znanstvenih radova sa

	<p>studentima SDSS Menadžment</p> <p>Nedostatna stručna praksa</p> <p>15.Ograničena financijska sredstva za unaprjeđenje poslovnih aktivnosti</p> <p>16.Nepostojanje infrastrukture za online studijske programe (npr. WIFI nepokrivenost)</p> <p>17.Neusklađenost smjerova na preddiplomskom stručnom i specijalističkom diplomskom stručnom studiju EFST</p>
Prilike	Prijetnje
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepoznatljivost kvalifikacija na prostoru EU 2. Trend rasta broja studenata općenito 3. Povećan interes gospodarstva za suradnju s znanstvenim i neprofitnim organizacijama (društveno odgovorno poslovanje, koristi koje mogu imati od znanstvenih institucija itd.). 4. Postojanje mogućnosti različitih certificiranja zanimanja 5. Rastući trend potražnje poslodavaca za usko specijaliziranim zanimanjima i zanimanjima budućnosti 6. Raspoloživost različitih IKT alata i tehnika za unaprjeđenje nastavnog procesa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pojačan interes studenata za SDSS programe na nacionalnoj razini koji se nude na privatnim institucijama 2. Nejasno razgraničenje među HKO 7.1 razine (neprepoznatljivost u međunarodnom kontekstu) 3. Postojanje inicijative za ukidanjem stručne diplomske vertikale (u sklopu HKO)

Zaključak

Temeljem svih prethodno iznesenih i analiziranih podataka može se donijeti niz zaključaka vezanih za trenutni sadržaj, strukturu i kvalitetu SDSS Menadžment EFST-a.

Navedeni studij u sadašnjem obliku pokazuje niz manjkavosti, a time i potencijalnu sve manju atraktivnost budućim studentima koja proizlazi iz niza unutarnjih i vanjskih čimbenika. U tom smislu posebno se ističu unutarnji čimbenici koji utječu na percipiranu kvalitetu studija kao što su nejasno oblikovanje strukture studija, neusklađenost s prethodnim razinom po pitanju izbora smjerova, nejasni ishodi učenja, nedovoljna uključenost prakse u izvedbene planove, nedovoljna suradnja s gospodarstvom te nedovoljna specijalizacija kako smjerova tako i nositelja kolegija na pojedinim smjerovima.

Prvi korak studenta prilikom informiranja o studijskim programima su mrežne stranice. Premda mrežne stranice EFST-a imaju relativno usklađen dizajn i zadovoljavajuću strukturu, postoji jako malo relevantnih informacija o SDSS Menadžment programu. Primjerice, na poveznici <https://www.efst.unist.hr/studiranje/za-studente/studijski-programi/specijalisticki-diplomski-strucni-studij-management> klikom na Menadžment ne otvara se ništa. Tek dolaskom na dio koji se odnosi na nastavni program dostupni su izvedbeni planovi za pojedine kolegije. Detaljnim uvidom može se zaključiti kako navedeni ishodi, ni provjere ishoda nisu u skladu s HKO preporukama te kako se ne provodi kontinuirano praćenje studenata već, najčešće, dva puta kroz semestar.

Na niti jedan način studentima nisu istaknuta precizna zanimanja ni radna mjesta na koja se mogu zaposliti po završetku promatranog studija. Navedeno je možda i posljedica studijskog programa koji sadrži dosta općenit naziv Menadžment, za razliku od svih ostalih promatranih SDSS programa u RH gdje to nije slučaj.

Osim navedenog, ističe se problematika *kvalitete* studenata koji upisuju navedene studije i čiji je opći uspjeh na razini ocjene dobar. Uz opći uspjeh, postotak odustajanja koji raste te produljenje trajanja studiranja ukazuju na opadanje kvalitete studenata na navedenom studiju. Dodatno, iz vrednovanja kvalitete studiranja od strane studenata može se zaključiti kako i aktivnost te angažman studenata u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima nije na zadovoljavajućoj razini. Najčešći negativni osvrti na studij SDSS Menadžment ogledaju se u nedostatku stručne prakse i time stečenih vještina za obavljanje konkretnih poslova, ponavljanju nastavnih sadržaja, previše zastupljenih općih znanja, premalo specijalizacije u određenim područjima, nepostojanju sustava za praćenje i razvoj karijera. Osim nezadovoljstva, primjetna je i nedovoljna aktivnost studenata u izvan nastavnim aktivnostima za što djelomično razlog može biti i u nejasnoj komunikaciji samog Fakulteta s njima. Osim navedenih, u najvećoj mjeri unutarnjih čimbenika, postoji i niz onih koji su zajednički svim institucijama u RH. Ipak, generalni trendovi ukazuju na povećani interes za studiranjem općenito, ali i sve veću popularnost SDSS studija na privatnim visokoobrazovnim institucijama među studentima. Takve institucije imaju bolju suradnju sa strukovnim udrugama, intenzivniju politiku promocije te veću specijalizaciju u posebnim područjima koja su od značaja za potencijalne studente.

Većina konkurentskih studijskih programima u RH iz polja ekonomije dolazi s privatnih institucija. Istraživanjem njihovih studijskih programa može se zaključiti kako je riječ o, naizgled, atraktivnijim programima za studente jer prvenstveno jasnu poveznicu s

gospodarstvom. Jasno je kako privatne institucije zarađuju od navedenih studijskih programa i imaju mogućnost višeg ulaganja u promociju i sam odjel prodaje, što je Fakultetu kao javnoj instituciji s limitiranim financiranjem dosta ograničeno. S druge strane, većina studijskih programa ima jasno prikazana potencijalna zanimanja – što je zajedničko i ostalim konkurentima javnim institucijama. Najveći broj studijskih programa u javnom sektoru pruža EFZG koji za neke programe nude i opcije certificiranja. Sadržajnom analizom studijskih programa koji se nude u RH, nakon područja menadžmenta (usmjerenih na specifična područja), najzastupljeniji su studijski programi iz turizma – kojeg EFST nema u ponudi kao ni ostale programe iz aktualnih područja (okoliš, marketing, IT, javna uprava).

U kontekstu usporedbe sa sličnim programima u okruženju poseban je problem nemogućnost pronalaska istovjetnog programa na razini kvalifikacije HKO 7.1 stručni specijalist. Ipak, iz prikazanih podataka o donekle usporedivim studijima u inozemstvu mogu se izvući odrednice uspješnih programa koje bi bile primjenjive i za SDSS studije. Prema podacima, uspješni programi (oni koji se izvode duže vrijeme, imaju interes studenata, ostvaruju komercijalnu cijenu svojih programa) posebno ističu specijalizaciju u određenom području, prilagodbu potrebama studenata (posebno onih koji studiraju uz rad), mogućnost kombinacije kontaktne i online nastave, jaku suradnju s gospodarstvom, veliki broj vannastavnih sadržaja i praćenje karijera studenata. Upravo takvi primjeri, uz primjere dobrih praksi SDSS studija u RH, ukazuju na smjer u kojem bi se trebalo oblikovati buduće SDSS studije, ukoliko se, temeljem ostalih relevantnih poslovnih podataka, SDSS program bude izvodio i u budućnosti.

Reference

AACSB (2022). *AACSB Business Accreditation Standards*. Dostupno na: <https://www.aacsb.edu/educators/accreditation/business-accreditation/aacsb-business-accreditation-standards> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

AZVO (2022). *Reakreditacija visokih učilišta*. Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/postupci-vrednovanja-u-visokom-obrazovanju/reakreditacija-visokih-ucilista> [pristupljeno: 6. siječnja 2022.]

EFMD (2022). *EQUIS Standards & Criteria* Dostupno na: https://www.efmdglobal.org/wp-content/uploads/2022_EQUIS_Standards_and_Criteria.pdf [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

Ekonomski fakultet u Splitu (2022). *Studijski programi* Dostupno na: <https://www.efst.unist.hr/studiranje/za-studente/studijski-programi> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

Hrvatski kvalifikacijski okvir (2022). Dostupno na: <http://www.kvalifikacije.hr/> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

Macrotrends (2022). *Croatia Education Spending 2002-2021*. Dostupno na: <https://www.macrotrends.net/countries/HRV/croatia/education-spending> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

MOZVAG (2022). *Pregled studijskih programa*. Dostupno na: <https://mozvag.srce.hr/preglednik/> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

TradingEconomics (2022). *Croatia | World Bank Development Indicators*. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/croatia/indicators-wb-data.html?g=education> [pristupljeno: 10. ožujka 2022.]

ŠeR- Školski e-rudnik (Vol.3) (2022). Dostupno na <https://app.powerbi.com/> [pristupljeno 11. ožujka 2022.]

Popis slika

Slika 1. Financiranje obrazovanja u Hrvatskoj	8
Slika 2. Projekcija broja studenata.....	10
Slika 3. HKO razine.....	1
Slika 4. SDSS Digitalni marketing EFZG.....	3
Slika 5. Drugi o studijskom programu	4
Slika 6 Web stranice Algebre.....	5
Slika 7 Isticanje mogućnosti certificiranja	5
Slika 8 Prezentacija SDSS programa	6
Slika 9 Prikaz kolegija sadržanih unutar studijskog programa Bernays	7
Slika 10 Prikaz kolegija VERN	8
Slika 11 Prikaz kolegija - Sveučilište u Splitu, Odjel za stručne studije	9

Popis grafikona

Grafikon 1. Broj studenata prema tipu programa	10
Grafikon 2. Struktura studenata s obzirom na način studiranja u Republici Hrvatskoj	11
Grafikon 3. Broj studenata koji upisuju stručni preddiplomski studij.....	11
Grafikon 4. Broj studenata na razini RH po tipu institucije	11
Grafikon 5. Postotak završenosti i stopa odustajanja od studiranja na SDSS Menadžment..	13
Grafikon 6. Postotak završenosti studija SDSS Menadžment po smjerovima.....	14
Grafikon 7. Prosječno trajanje studija i prosječna ponderirana ocjena studenata na SDSS Menadžment.....	15
Grafikon 8. Prosječno trajanje studija SDSS Menadžment po smjerovima.....	16
Grafikon 9. Prosječna ponderirana ocjene studija SDSS Menadžment po smjerovima	16
Grafikon 10. Rezultati provedene ankete	17
Grafikon 11. Rezultati zapošljivosti po završetku SDSS Menadžment	18
Grafikon 12. Status zaposlenja	18
Grafikon 13. Broj programa SDSS u RH prema tipu obrazovne institucije.....	23

Popis tablica

Tablica 1 Pregled ključnih kriterija međunarodnih akreditacija.....	6
Tablica 2 Analiza kretanja broja studenata prema načinu studiranja i stupnju popunjenosti upisnih kvota na SDSS Menadžment.....	12
Tablica 3 Osvrti bivših studenata na SDSS Menadžment	18
Tablica 4 Povratne informacije studenata ma temelju vrednovanja cjelokupne razine studija	20
Tablica 5 SDSS programi na javnim institucijama.....	23
Tablica 6 SDSS programi na privatnim institucijama	24
Tablica 7 Pregled strukture programa u Sloveniji.....	1
Tablica 8 Pregled strukture programa u EU	1
Tablica 9 Pregled strukture programa u BiH.....	1
Tablica 10 Pregled strukture programa u Srbiji	1